

Μέσα σ' αὐτὸ δ ποιητὴς τοῦ «Πανοράματος», τῆς «Πλάστιγγος», τοῦ «Περιπλανομένου» καὶ τῆς «Τουρκομάχου Ἑλλάδος» ὀνομάζεται, δογματικὰ καὶ πομπικὰ, ἀπὸ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς ἐκδότες τοῦ αὐτοῦ μεγάλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἀθάνατος ποιητῆς. Στοχάζομαι πῶς ὅποιος ἔχει τῆς Τέχνης ἰδέα φωτεινότερη καὶ τοῦ ποιητικοῦ μεγαλείου εἰκόνα πῶς καθαρή θὰ τὰ μετράῃ προσεχτικώτερα τὰ λόγια του καὶ θὰ καταλαβαίνει πῶς δύσκολα συμβιβάζεται τὸ ἐπίθετο *μεγάλος* μὲ κάποιου εἶδους ποιητῆς, καὶ τὸ φῶς τῆς ἀθανασίας μὲ τὴ φήμη τους. Μολαταῦτα χάρηκα γρικώντας πῶς ἐτοιμάζεται τέτοιο τύπωνμα τῶν ἔργων τοῦ Ἀλέξανδρου Σούτσου. Ἴσως ἂν κανεὶς μὲ ρωτοῦσε, θὰ τοῦ ἀποκρίνομαι πῶς δουλεῖα ἐθνικώτερη ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τῶν ἔργων τοῦ Σούτσου θὰ εἴταν—ἐστὶ τὸ φέρνει ὁ λόγος— τὸ τύπωνμα τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδιαμάντη ἔργου ποῦ, ἐνῶ μὲ τὴ γλωσσική του μορφή δὲ θὰ πειράζῃ τὰ συντηρητικὰ νεῦρα τῆς νεοαλεξανδρινῆς σχολῆς, στέκεται πολὺ πῶς ἀπάνου ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Σούτσου, καὶ γιὰ τὴν ὁμορφίαν του καὶ τὴν τέχνην του καὶ γιὰ τὴν ἀλήθειαν του.

Μὰ δὲ λησμονῶ τὴν ἐποχὴ ποῦ θαυμαστῆς τοῦ Σούτσου εἴμουν, καὶ ἡδονικὰ τοὺς ἀντιλαλοῦσα τοὺς πατριωτικούς καὶ τοὺς ρητορικούς καὶ τοὺς ὕμνους σὺν ἀπὸ νερὸ στίχους του. Καὶ πῶς πολὺ δὲ λησμονῶ πῶς ἓνας ποιητῆς, καὶ ἂν δὲν ἔχῃ καλλιτεχνικὴ ἀξία, καὶ ἂν δὲν ἀναταράζῃ τὰ βαθιὰ τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ μας, φτάνει νῆχῃ κάποια σημασία ἱστορικὴ, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ τὴν προσοχήν μας καὶ τὴ μελέτην μας. Ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι μόνον τῆς Αἰσθητικῆς ἀντικείμενον· εἶναι καὶ τῆς Ἱστορίας. Καὶ γιὰ τὴν ἱστορίαν μας εἶναι ἀξιοσπουδαστὸ τὸ ἔργο τοῦ Σούτσου. Καὶ θὰ μᾶς εἶναι εὐεργετικὴ μὴ μαζωμένη εὐσυνείδητα ἐκθεσὴ τῶν ἔργων του. Ἐνὰς ποιητῆς ποῦ τόσο ἐπηρέασε τὴ φιλολογία μας δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἀδιάφορο τὸν ἱστορικό. Ἐνὰς ποιητῆς ποῦ ἔγινε σχολάρχης καὶ στάθηκε πατέρας ἄλλων, ὡς τίς μέρες μας, καὶ ποῦ ἀκόμα τὸν τιμοῦν καὶ εὐφραίνονται μὲ κείνον—ἀδιάφορο ποιοῦν καὶ πῶς—, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι συγγραφέας χωρὶς ἀξία καμιά· καὶ τὸ νὰ παρνεύσῃ μονομιᾶς κάποιον, ἢ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάρους, μυρίζει κάποτε ἀποκλειστικότητα πολὺ νεανική.

Κι ὅχι στὴν Ἱστορίαν μόνον, μὰ καὶ στὴν Τέχνην καλὸ θὰ κάμῃ τέτοιο περιμάζωμα τῶν ἔργων τοῦ Σούτσου. Ὁ Γκαίτε συμβούλευε τὸν Ἑκκερμαν νὰ πηγαίνει πάντα στὸ θέατρο· νὰ βλέπῃ ὅχι μόνον τὰ

καλὰ, μὰ καὶ τὰ κακοροϊζικά ἔργα· γιὰτὶ καὶ τὰ κακά ἔργα χρησιμεύουν—τοῦ ἔλεγε γιὰ νὰ μᾶς δείχνουν τὴν ἀξίαν τὰ καλὰ. Γιὰ τὸν ἱστορικό, γιὰ τὸν κριτικό, γιὰ τὸ μελετητὴν, γιὰ κείνον ποῦ νοιώθει τὴν ποίησιν, τί πολὺ τιμὰ μαθήματα μπορεῖ νὰ φέρῃ τῶν Ἀπάντων τοῦ Σούτσου ἡ ἐκδοσὴ! Χεῖμαρρο ἀπὸ φῶς γιὰ νὰ ξεκαθαρίσῃ κάθε τυχὸν σκοτάδι ἀμφιβολίας πῶς ὁ στιχουργὸς τοῦ «Περιπλανομένου» μπορεῖ νὰ εἶναι ἐξυπνὸς σατυριστῆς, θαρρετὸς μιμητῆς, δυνατὸς, γιὰ τὸν καιρὸ του, δημοσιογράφος, μὰ ὅχι ποιητῆς.

★

Ὅπως δὲ ποτε τὸ ἔθνος δὲ θὰ τὸ βλάψῃ ἓνα τέτοιο τύπωνμα τῶν ἔργων τοῦ Σούτσου, ὅσο καὶ ἂν γίνεταί τοῦτο ἐπιδειχτικὰ καὶ πανηγυρικὰ. Κάτι ἄλλο βλάπτει καὶ ζημιώνει τὸ ἔθνος, βαριὰ καὶ ἀλογάριαστα: Δὲν ὑπάρχει σ' ἐμᾶς ἀκόμα μιὰ ἐκδοσὴ τοῦ Ἑρωτόκριτου, μιὰ ἐκδοσὴ τῆς προκοπῆς. Ντροπὴ στὸ ἔθνος ποῦ ἀκόμα δὲν κατάλαβε, ὕστερ' ἀπὸ πέντε αἰῶνων περπάτημα, πῶς ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἑρωτόκριτου», αὐτὸς εἶναι αὐτὸς μέγας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἀθάνατος ποιητῆς!

Ἀκόμα νὰ ποτήσουμε μιὰ κριτικὴ, μιὰ σοφὴ ἐκδοσὴ τοῦ «Ἑρωτόκριτου», καὶ σὺν ἐκείνῃ ποῦ ἔκαμε τελευταία γιὰ τὸ «Χρονικὸ τοῦ Μωρέως» ὁ Σμῖθ τοῦ Βερολίνου. Ἄλλο τύπωνμα ἀπὸ τὸ πρῶτον τῆς Βενετίας στὰ 1713, σ' ἐποχὴ ποῦ τὸ ποίημα δὲν εἴτανε πιά νέο, μὰ γύριζε χειρόγραφο ἀπὸ καιρὸ, ἄλλο ποῦ νὰ διαβάζεται κάπως ὑποφερτὰ, δὲν ξέρω νὰ ξαναγίνῃ. Ὅλα τὰλλα τοῦ τυπώματος στὴ Βενετία καὶ τὰ ξανατυπώματα στὴν Ἀθήνα, γιομάτα λάθια, ἀσυνείδητα, ἀφρόνιστα. Καμωμένα τάχα γιὰ τὸν πολὺ λαὸ, καὶ ἐπομένως ραμμένα καὶ μπαλωμένα ὅπως ὅπως. Τοῦ φτάνουν τὰ γενναῖα δασκαλέματα τῆς μικροπολιτικῆς περιττὰ τὰ μεγάλα ἀπὸ τὸν Παρνασσὸ μαθήματα.

Εὐτύχημα ποῦ δὲν περίμενε ἀπὸ βιβλίον νὰ μάθῃ καὶ νὰ ρουφήξῃ τὰ θάνατο ποίημα ὁ καταφρονεμένος αὐτὸς λαὸς· μὲ θαυμαστὴ μαντεύτρα δύναμη καὶ εὐαισθησία τὸν περιμάζωζε καὶ τότε χάρηκε τὸν Ἑρωτόκριτον σὺν τὰ δημοτικὰ τραγούδια· ὅχι τόσο μὲ τὰ μάτια, ὅσο μὲ ταῦτιά· μπῆκε στὴ μνήμη του, στὰ τραγούδια του, στὰ πανηγύρια του, στὴ ζωὴ του.

Ὅμως ὁ «Ἑρωτόκριτος» δὲν ἀξίζει νὰ ζήσῃ τὴ ζωὴ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ μονάχα· τοῦ πρέπει

ἓνα ὕψωμα σὲ θέσιν ἰθνηκοῦ καὶ σημασίας· πανελληνικῆς ἐργου· σὺν ἐκείνῃ τὰ ἔργα ποῦ ξεχωρίζονται μὲ κάθε λογῆς φρενιδικὰ καὶ φυλάγονται μέσα σὲ θήκες, ὅμοια μὲ κείνες ποῦ ἐθαῖξε μέσα τους ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τὴν Ἰλιάδα σέρνοντάς τὴν μὲ τὸν στὰ στρατόπεδον. Ἐστὶ τὰ ἔθνη ποῦ πολεμᾶνε γερὰ νὰ κρατηθοῦν σὲ ὅλους τοὺς κύκλους τῆς ζωῆς καὶ τοῦ στοχασμοῦ καὶ τῆς ἐνέργειας περιμαζεύουν ὅλες τους τίς δόξας, τίς χάρες καὶ τίς δυνάμεις, μέσα σὲ τίμιες θήκες.

Καὶ στὶς βιβλιοθήκας τῆς Φραγκίας, —τῆς Λόντρας, τῆς Ὁξφόρδης, τοῦ Παρισιοῦ, τῆς Βενετίας, καὶ δὲν ξέρω τίνας ἄλλης χώρας τὰρχεῖα περιμένουν ἀκόμα τὸ σοφὸ ποῦ θάρσῃ νὰ καταφέρῃ μὲς' ἀπὸ κείνα μιὰν ἀξία ἐκδοσὴ τοῦ ἰθνηκοῦ μας ἔπους. Περιμένουν τὸν πλούσιον ποῦ θὰ δώσῃ γιὰ νὰ βγῇ στὸ φῶς τέτοιο δούλεμα, μὲ τὴ σκέψῃ πῶς δὲν εὐεργετοῦν τὸ Γένος μονάχα ὅσοι χτίζουσιν νοσοκομεῖα γιὰ τοὺς σκακῆδες καὶ μαρμαρένια ὑψώνουν παλάτια ἢ ἄσκησιν ἢ γιὰ σκοποὺς ποῦ δὲν ξέρεις ἂν πρέπει νὰ χάρῃ ἢ νὰ κλάψῃς· μὲ τὴ σκέψῃ πῶς εἶναι μερικὰ παλάτια θεμελιωμένα «στὰ κρυστάλλινα βῆθρα τοῦ Λόγου», πολὺ ψηλότερα καὶ πολὺ εὐεργετικώτερα ἀπὸ ἄλλα. Καὶ μᾶς λείπει, ἐξω ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ, καὶ μιὰ ἐκδοσὴ, γιὰ τὸν κόσμον, φροντισμένη πάντα καὶ προσεχτική. Καὶ μιὰ ἐκδοσὴ μὲ διαλεχτὰ κομμάτια ἀπὸ τὸν Ἑρωτόκριτον, γιὰ κείνους ποῦ θὰ δυσκολεύονταν νὰκολουθήσουν τὸν ποιητὴ μέσα σὲ ὅλη τὴ συχνὰ πυκνὰ περισσόλογον στιχοχουσίαν του.

Εἶπε κάποιος κριτικὸς γιὰ τὸ περίφημον ποίημα τοῦ «Τρίστανου καὶ τῆς Ἰζόλδας», τὸ βγαλμένο στὸ μεσαιῶνα ἀπὸ τὸ Γερμανὸν Γότφριδ, πῶς εἶναι τὸ πρῶτον ποῦ ὕστερ' ἀπὸ τὰ ἐρωτολογήματα τῶν σύγχρονων στιχουργημάτων, παρουσίασε τὸ πάθος καὶ ὅ,τι ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου αἰώνιον κλεῖ καὶ ἀπέραντο. Ὅμοια καὶ τὸ ποίημα τοῦ Ἑρωτόκριτου καὶ τῆς Ἀρετούσας φεγγαρολεῖ ἀπὸ τὸ πάθος τὸ αἰώνιον, τὸ πάθος τοῦ ἔρωτα καὶ τῆς παλληκαριᾶς· καὶ ξεχωρίζει ἀνάμεσα στὰλλα τῆς ἐποχῆς τοῦ γεννήματος περισσότερο παρ' ὅσο ξεχωρίζει τὸ γερμανικὸ μεσαιωνικὸ ἐρωτοδιήγημα· καὶ σημαντικώτερον ἀπὸ τὸν Τρίστανον καὶ τὴν Ἰζόλδαν, τὸ ποίημα τοῦ Ἑρωτόκριτου καὶ τῆς Ἀρετούσας ταιριάζει τὴν ὁρμὴν τοῦ μεσαιωνικοῦ καιροῦ μὲ τὸ μεθῦσι τῶν καιρῶν τῆς Ἀναγέννησης, τὴν ξένη κληρονομίαν, ποῦ—ἤθελε δὲν ἤθελε— πῆρε ἡ Ἑλλάδα, τὴν αὐγατίζει μὲ τὸ βάρος τοῦ πατρογονικοῦ θησαυροῦ, καὶ ἔτσι τὴ

ΠΑΡΜΥΘΙΑ ΜΟΛΙΒΟΥ

(Μιτυλήνης)

IB'.

Μιὰ φορὰ καὶ ἓνα καιρὸ εἴταν ἓνας βασιλεὺς καὶ εἶχε δύο κόρες. Εἴταν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοὺς πρώτους, καὶ εἶχε μέγα καὶ πολὺ βίος. Ἀξάφνα ἔρχισε νὰ κατέρχεται, ὅ,τι γεννήθηκε καὶ ἡ μικρὴ του κόρη. Ἐπεσε, ἔπεσε πλὴν αὐτὸς, καὶ κατάντησε νὰ μὴν ἔχῃ καὶ τὴν καθημερινὴν ζήσιν του. Μὰ ποῦ νὰ φανερώσῃ σὲ κανέναν τίποτα!

Ἀπὸ τὸ μεράκι του πῆγαινε νὰ σκάσῃ. Ὁ κόσμος μαθεῖ νὰ τὸν ἔχῃ πῶς εἶναι μέγας καὶ πολὺς, καὶ ἐκεῖνος νὰ στερεῖται καὶ τὸ παραμικρὸν, δὲν τὸ χώνευε. Τί νὰ κάνω, ἔλεγε· Θέ μου, πάρε με νὰ γλυτώσω. Ἀπὸ σ' ἐκεῖνα τὰ χάγια του ἔρχεται καὶ χαμπάρι ἀπ' ἓνα ἄλλο βασίλειον νὰ χαζιρευτῇ γιὰ πόλεμον. Ἐκεῖνο πλὴν τὸν θανάτωνε. Ἐγὼ, ἔλεγε, δὲν ἔχω μιὰ πεντάρα στὴ τσέπη μου, πῶς θὰ χαζιρευτῶ γιὰ πόλεμον; Συλλογιόταν πλὴν μὲ-

ρες καὶ νύχτες, τί νὰ κάνῃ. Ἄλλο σελαμέτι δὲν ἔχει, λείπει, παρὰ νὰ πάρω τὰ μάτια μου νὰ φύγω ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπον τὸ γουρσοῦζικο. Πῆρε λοιπὸν τὰ μάτια του καὶ μιὰ φορεσιὰ παλιόρουχα μαζὶ του, καὶ διαβαίνει· ἐκεῖ ποῦ διαβαίνει, βρῆκε ἓνα καλὸ βί, ὥρα π' ἀνάβουν τὰ λυχναρία.

Βρίσκει μπροστὰ στὴν παραχούτη ἓνα γέρον καὶ σκάλιζε τὴ φωτιά μ' ἓνα δαυλὸ, καὶ μουρμουρίζε ἀγάλη ἀγάλη. Καλησπέρα, μπάρμπα. Καλησπέρα. Καλὸς τὸ παληκάρι μ'. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι, καὶ ποῦ παγαίνεις τέτοια ὥρα; Αὐτὸ, λέγει, μὴν τὸ ρωτᾶς πλὴν. Ἐγὼ καὶ ὁ Θεὸς τὸ ξέρουμε. Ἀμ' δὲν κάνει νὰ τὸ μάθω καὶ ἐγὼ; λείπει ὁ γέρον. Τί νὰ τὸ μάθῃς, μπάρμπα, ἀπ' τὸ χεῖρ σου δὲν βγαίνει τίποτα. Τὸ ντέρτι μου εἶναι μεγάλο. Ἐλα, παιδί μ' κάθισε νὰ πυρωθῇς, νὰ τὰ πούμε καὶ καλῆτερα. Καλὰ, λείπει ὁ βασιλεὺς, τὸ χατίρι σου δὲν τὸ χαλῶ. Καθίζω κομμάτι, μὰ νὰ πούμε ἄλλα λόγια, καὶ ἀφῆσέτα αὐτά. Ἐλα νὰ σὲ ρωτήσω ἐγὼ, λείπει ὁ βασιλεὺς στὸ γέρον, τί νὰ ποῦ μουρμουρίζεις σὰ σκαλίζεις τὴ φωτιά; Νά, λείπει αὐτὸς. Ἐκεῖ μέσα βλέπω καὶ καταλαβαίνω τί γίνεται στὸν κόσμον.

Ὁ γέρον εἴταν καρδιογνώστης καὶ τῶναισε κιόλας πῶς εἶχε νὰ κάνῃ μὲ τὸ βασιλεῖ. Ἀδὲ, λείπει, λοιπὸν, ἀφοῦ λὲς πῶς εἶσαι καταλαβαίνεις, τί γίνε-

ται τώρα στὸ σπῆτι μου. Μὴ λὲς, λείπει ὁ γέρον, στὸ σπῆτι σου, καὶ ξέρω ποιὸς εἶσαι. Λέγε στὸ παλάτι μου. Νά, νὰ σοῦ πῶ τί γίνεται. Ἀπ' τὴν ὥρα πῶς φουγες σήμερον καταλογεῖς μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ λέγουν τί θὰ γίνουμε. Μεγάλον γουρσοῦζικο καὶ μεγάλο κακὸ σὲ γύρισε, βασιλεῖ μου, ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ γεννήθηκε τὸ μικρὸ σου τὸ μωρὸ. Κι ἂν ἀκούς τὰ λόγια μ' νὰ τὸ βγάλῃς αὐτὸ τὸ μωρὸ μὲς' ἀπ' τ' ἀρχοντικό σου, καὶ θὰ γίνῃς σὺν ποῦ εἰσὺν καὶ καλῆτερα. Ὁ βασιλεὺς ξίσπασε σὺν τᾶκουσε αὐτά. Τὰ λόγια τοῦ γέρον ἔπασαν σὺν πέτρες ἀπὰ στὸ κεφάλι του καὶ τὸν παραχάλισαν. Μὴ χάνῃς καιρὸ, τοῦ κάνει ὁ γέρον, μὲν γύρισε πίσω καὶ κάνε αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω. Παίρνει τὰ μάτια του πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ γυρίζει πίσω, καὶ διαλογίζεται· πῶς νὰ τὸ κάνῃ νὰ βγάλῃ τὸ μωρὸ μὲς' ἀπ' τὸ παλάτι. Διαβαίνει, διαβαίνει, τὸ διαλογίζεται ἀγάλη ἀγάλη, καὶ τ' ἀποφασίζει. Μ' αὐτὴ τὴν ἀπόφασιν πλὴν πῆγε στὸ παλάτι, φωνάζει τὴ βασίλισσαν παρὰμυρα καὶ τῆς λείπει τὸ καὶ τό. Τ' ἀκούγ' ἡ βασίλισσα, ἀρχινᾷ τὰ καταλόγια, δέρνεται, τραβᾷ τὰ μάγουλά της, κάνει χαλασμό. Πῶς μαθεῖ νὰ τὸ κάνῃ αὐτὸ τὸ πρᾶμα. Δὲ γίνεται, λείπει ὁ βασιλεὺς, πρέπει γὰ τὸ κάνουμε. Σὺν εἶδε αὐτὴ πῶς ἐκεῖνος ἐπῆμεν τόσο, τοῦ λείπει. Τὸν λᾶχιστο ἔτσι νὰ τὸ κάνουμε δὲν εἶναι καλῆτερα; Νά

νέα εθνική ψυχή, έκείνη και ζωντανή την παρουσιάζει. Πόσες οι έκδοσεις του τραγουδιού του Γότφριδ και πόσα μελετήματα συνθεμένα απάνου σ' αυτό και πόσα βιβλία βγαλμένα, και πού βρίσκεται χωμένο ακόμα και παραπεταμένο τάθαντο εθνικό μας ποίημα! Μαρτυρεί κι αυτό πόσο πίσω έχουμε μένου, όσο κι αν χαϊρόμαστε τα καλά του ξένου πολιτισμού, όσο κι αν αγωνιζόμαστε να χορέψουμε μέσα στο χορό των εξευγενισμένων λαών, αρχαιοφύλακες ή αρχαιοπίθηκοι!

Φανταστήτε τους 'Ιταλούς να κρατούν την αλυτρωμένη 'Ιερουσαλήμ του Τάσσου τους, τους 'Αγγλους να φέρνουν τα ποιήματα του Σπένσερ, τους Γάλλους να παραιτούν το «Σίδη» του Κορνήλιου, στην κατάσταση που παρατήσαμε τ'αριστουργήματα του κρητικού Κορνάρου. Κάτι απ' όλα αυτά είναι το ποίημά του (αδιάφορο αν είναι ή Κορνάρος ή αρχικός του ποιητής ή δεξιός μονάχα συγγραφέας του, καθώς άλλοι θέλουν)· μάλιστα τ'αριστουργήματα που παραπάνου σημείωσα είναι το καθένα πιο πολύ απομακρυσμένο από την ψυχή του Έθνους του, όσο δεν είναι ή 'Ερωτόκριτος από την ψυχή μας. Και δε βρίσκω άλλη ορθότερη και τελειωτικότερη παρατήρηση από τα λόγια του Σάθα τούτα: «'Αμφότερα τα αδελφά ταύτα μνημεία (ή «'Ερωτόκριτος» και τα δημοτικά τραγούδια) αποτελούσι το μόνον διαυγές κάτοπτρον, εν τω όποιω εξεικονίζεται άνόθευτος και άνευ 'Ιχνους σχολαστικού ψιμυυθίου όχι μόνον ή εθνική ήμῶν γλώσσα, αλλά και ή καρδιά του 'Ελληνικού 'Εθνους. 'Όταν και παρ' ήμῖν άναπτύχθη ιστοική συνείδησις και άναζητηθῶσιν αἱ άρχαί τῆς ήμετέρας εθνικότητος και τῆς εθνικῆς γλώσσης, τὰ δημοτικά τραγούδια και ή 'Ερωτόκριτος θὰ έκτιμηθῶσιν έν ἰσῇ μοίρᾳ πρὸς τὰ 'Ομηρικά ποιήματα».

★

Η ιστορική μας αυτή συνείδησις, καθώς την διενεργείται ή Σάθας, φαίνεται πως έχει μέσα της ακόμα πολλά τα σκοτεινά και τα νερολιασμένα, κ'είναι σαν κόσμος άπηχτος ακόμα σε πολλά κι άφώτιστος· είναι ή συνείδηση του οργανικού κόσμου ή κοιμισμένη κ' ή άσυνείδητη, πριν ακόμα δείξη με τον άνθρωπο όλο το λογικό της ξετύλιγμα. 'Από τον κύριο Γιάνναρη, το μόνο—άνισως δεν έχω λάθος—από τους 'Ελληνες φιλόλογους που είχαμε τον «'Ερωτόκριτο» θέμα μιας καλοδουλεμένης μελέτης, μαθαίνουμε πως κάποτε ή Γενική Συνέλευση τῆς Κρήτης του έδωκε έντολή να φροντίσῃ κ' έκδώσῃ το ποίημα

το πάρω εγώ το μωρό και να πάγω όπου θέλω εγώ να τάφῃσω. 'Ας είναι, λέει εκείνος. Σώνει να βγῇ το μωρό μέσ' απ' το σπίτι. Θέλω, λέει ή βασίλισσα, να μου κάνουν ένα καράβι να το βάλῃς μαύρο και να διατάξῃς να βάλουν και μαύρα παννιά. Νά πῃς και τον καπετάνιο να μὴν ἀράξῃ ἄλλου παρὰ ἐκεῖ πού θὰ τοῦ πῶ ἐγώ. Σέ λίγες μέρες έγιναν όλα. Παίρνει ή βασίλισσα το μωρό κ' ένα βώλο λινάρι μαζί της, και φεύγουν. 'Αρμενίζουιν μέρες και νύχτες. Καί σ' όλο το δρόμο ή βασίλισσα έκλωθε το λινάρι. Τόκανε πλιά μια θελιά που θαρρῶσες και βγῆκε απ' τοῦ φιδιού το στόμα. -

Πῆγαν, πῆγαν με το καράβι, εἶδ' αὐτὴ μιὰ χώρα πού φάνηκε μπροστά τους πολὺ ὁμορφῇ. Τὰ σπίτια στὸ κατάγιαλο, πρασιναδες, καμπαναριά, μαρμαρένια και θεωρατά, ένα σωρὸ πράγματα πού εδειχναν πὼς εἶταν πολιτεία μεγάλη. Φωνάζει αὐτὴ τὴν καπετάνιο και τοῦ λέει. 'Αδὲ τὸν καιρὸ και πέ μου. Μποροῦμε νὰ γυρίσουμε πίσω σήμερα ὃ γίνῃ ἀνάγκη; Μπᾶ, λέει ὁ καπετάνιος, πρίμα κι ὀλόπριμα ὁ καιρὸς. 'Α θέλῃς και τώρα γυρίζουμε. 'Οχι, λέει. Διὰ τὰζε τώρα ένα γεμιτζή νὰ ρίξῃ μιὰ βάρκα νάβῃω ὅζω μιὰ ματιά νὰ δῶ, και νὰ γυρίσω νὰ φύγουμε.

Διατάζ' ὁ καπετάνιος, ρίχνουνε μιὰ βάρκα, παίρνει αὐτὴ τὸ μωρό και τὴ θελιά το λινάρι, και

παρακινήμενη βέβαια ἀπὸ μιὰ δίκια τοπικὴ περηφάνεια. Καί σ' ἐμᾶς, ὅταν ή πολιτικὴ μας ήθική ἀνυψωθῇ, ὅταν ή ιστορικὴ μας συνείδηση ὀρμάσῃ, θὰ φανῇ κι ὁ βουλευτὴς ἐκεῖνος πού θάνεβῃ στὸ Βῆμα γιὰ νὰ προτείνῃ—τίποτε ἄλλο—μιὰ εθνικὴ έκδοση τοῦ 'Ερωτόκριτου Κ' ή Βουλὴ θὰ τὸν ἀκούσῃ ὅχι σὰν ἀερολόγο και σὰν παράξενο, μὰ σὰν πατριώτη συνετὸ και νομοθέτη πού τῆς θυμίζει λησμονημένο χρέος. Καί ή Βουλὴ θὰ ψηφίσῃ με χειροκροτήματα τὴν ὠραία πρόταση, καθὼς ψήφισε ή 'Εθνικὴ Συνέλευση τοῦ 1863 τὴν έκδοση τῶν ἔργων τοῦ 'Αλεξάντρου Σούτσου, στήκουσμά τοῦ θανάτου του. Καί τὸ ψήφισμα γιὰ τὸν Κορνάρο θὰ πάρῃ σάρκα, δὲ θὰ μείνῃ στὸ χαρτί, καθὼς ἀπόμεινε ή ἀπόφαση τῆς Συνέλευσης γιὰ τὸ Σούτσο. Γιατί θὰ τὴν ἐμπνέῃ τὴν ἀπόφαση τῆς μελλομένης αὐτῆς Βουλῆς ὁ ἐνθουσιασμός πρὸς τὸν ἐπικὸ διαλαλητὴ τῆς 'Εθνικῆς ψυχῆς, πρὸς τὸ νέο φανέρωμα μιᾶς λαμπερῆς ἀχτίδας ἀπὸ τὸν ἥλιο τοῦ 'Ομήρου, ὅστερ' ἀπὸ πυκνὸ συνεφεροκέπασμα, ή τιμὴ πρὸς τὰ μεγάλα και πρὸς τὰ αἰώνια· κι ὅχι μιὰ ἐξαψῃ, κινήμενη ἀπὸ τὰ πολιτικὰ πάθη τῆς ἐποχῆς, τὰ πάθη πού σήμερ' ἀνάφτουν και κορώνουν αὔριο, τὰ πάθη πού κάνουν και φαντάζουνε, σὰ φουσημένες ἀπὸ Πινδαρικὴ πνοή, ἐλαφροστόχαστες σάτυρες γιὰ τὸ Καποδίστρια και γιὰ τὸν 'Όθωνα, εὐκολόστυστα γραψίματα φανατισμένου χρονογράφου.

Τί εύκολα πού συνεπείρουν κ' ἐμὲ τὰ ὀνείρατα! Μὰ δὲν εἶναι ὄνειρο ή ξεχωριστὴ ἐντύπωση πού μοῦ προξένεσε τώρα τελευταία τὸ ξαναδιάβασμα τοῦ «'Ερωτόκριτου» ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς μικρῆς δοκιμαστικῆς μελέτης ιστορικῆς και καλλογοικῆς πού μοῦ ἤθε ὀρεξὴ νάρχισω γιὰ τὴν ἐπικὴ ποίηση. Τὸ ξαναδιάβασα κι ἀπόμεινα σὰ παστισμένος ἀπὸ τὴν περὶ σῖα του ποιητικὴ πνοή, και τὸ χάρηκα σὰν καινούριο κάτι, και θυμήθηκα τὰ λόγια τοῦ Φωριέλ, τοῦ μόνου ἱσως, ἀνάμεσα σὲ ξένους και δικούς μας, πού ἤρε σύντομα λόγια και γενικά, μὰ φωτεινά και ἔξμα, γιὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ ποίημα. «'Εργὸ ἐξαιρετικό. Ἐκφνίζει με τὴς ὁμορφίης του, και στὰ καθέκαστα τοῦ μύθου και στὴ ζουγραφία τοῦ ἥθους και τῶν ψυχικῶν ὀρμῶν. Τὸν ἔρωτα μάλιστα τὸν ἱστορίζει ἀξιοθαύμαστα σ' ἓνα ταιριασμένο μοίρασμα πρωτότυπης ζήτησης και ἀπλότης και ὑπερβολῆς και εὐλικρίνειας. Στὸν 'Ερωτόκριτο αἰσθάνεσαι πὺ πολὺ τὴν ἰδιαιτέρη πνοή τοῦ 'Ελληνισμοῦ, παρὰ τὴν πνοή τοῦ ἱπποτισμοῦ».

βγαίνουν ὅζω. Τὸ καράβι στέκεται στὰ παννιά. Πάγει αὐτὴ ἀπὸ δῶ, γυρίζ' ἀπ' ἐκεῖ, βρίσκει ἓνα σπίτι μεγάλο μαρμαροχτισμένο. Κατάλαβε πὼς εἶταν ἀρχοντόσπιτο, χτυπᾷ τὴν πόρτα, ἀνοίγουνε, μπαίνει μέσα, βλέπει τὴ σπιτονοικοκυρά, μιὰ ἀρχοντογυναίκα, χαϊρετᾷ, και καθίζει σὲ μιὰν ἄκρα. Ρωτᾷ ή νοικοκυρά τὴν ξένη. Πὼς εἶταν και κόπιαιες στὸν τόπο μας; Τί νὰ σοῦ πῶ, κυρά μου, λέει ή ἄλλη. 'Ο δικός μας ὁ τόπος βγάζει λινάρι πολὺ, γιὰ τοῦτο δὲν ἔχει και τιμὴ ἐκεῖ τὸ πράμα. 'Αποφάσισα λοιπὸν ἐγὼ νὰ βγῶ ὅζω νὰ τὸ πουλήσω. Πῆγα στὴν τὰδε χώρα, πούλησα ἓνα μέρος· πῆγα στὴν τὰδε, πούλησα ἄλλο μέρος. 'Όσο ἔμεινε τόφερα ἐδῶ, ἱσως βρεθῶντε μουςτερήδες κι ὠφεληθῶ κ' ἐγὼ κάτι. Πόσα τὸ δίνεις; Τόσα. Νὰ τὸ δῶ. Τὸ παίρνει ή γυναίκα, τὸ βλέπει, τὸ θαμάζει γιὰ τὴ μορφὴ του, ὅστερ' αὐτῆς λέει. Πῆγαινε και κουδάλῃσε τὸ ἐδῶ ὅσο ἔμεινε. Καλὸ, λέει αὐτὴ. Σηκώνεται, ἀρῖνει τὴ θελιά ἐκεῖνη πού βαστούσε, ν' ἀφήσω λέει και τὸ μωρό μου ὅσο νὰ πάγω νὰ βάλω νὰ τὸ κουβαλήσουν, και νάρτω νὰ τὸ πάρω, νὰ φύγω. 'Ας εἶναι, λέει, ἀφῃσέ το. Σηκώνεται ή καλὴ μας, πηγαίνει στὸ καράβι, διατάζει τὸν καπετάνιο νὰ γυρίσουν πίσω ὅπως εἶταν κι ὁ καιρὸς πρίμος. Δρόμο τὸ καράβι σὰν ἀστραπή. Φυλάγ' ή ἄλλη ή γυναίκα νάρτ' ή ξένη νὰ φέ-

Κι ἀπάνου στὴ χαρὰ τῆς μελέτης μου, διαβάζοντας τὸ ποίημα, πιστεῦν πὼς πρῶτος ὅστερ' ἀπὸ τέσσαρων αἰώνων ὑπαρξῇ, τὸ εὑρίσκει και τὸ ξίθαφτα. Καί κατάλαβα τὴν ἀλήθεια πού κρύβει ὁ παρὰ ξένος λόγος τοῦ Τολστόη πὼς αὐτὸς ἀνκκάλυψε τὸ 'Εὐαγγέλιο, ὅστερ' ἀπὸ δεκαοχτὼ αἰῶνες.

Τὸν «'Ερωτόκριτο», οἱ λογιώτατοι, κι ἀπὸ τοὺς πὺ σημαντικούς, τὸν εἶπαν, ἀπλὰ και παστρικά, ἐξάμβλωμα. 'Ετσι τὸν κρίνουν. Γιατί και νὰ τσαλαπατᾷ τὴ θεία 'Ομορφιά εἶναι κατόρθωμα πού νὰ σὲ κάμῃ νὰ περηφανέσῃσαι.

Πολὺ ὃς μὴ μᾶς παραξενεύουν τέτοια. 'Εχω πυκνοτυπωμένο πολυσέλιδο γαλλικὸ βιβλίον, τυπωμένο στὰ 1836, με πλῆθος διαλεχτὰ κομμάτια τῆς γαλλικῆς ποιητικῆς και πεζογραφικῆς τέχνης, και πρὸ λογους και σχόλια και βιογραφίες κ' ἐπίλογους και κριτικῆς. Τὰ κομμάτια εἶναι συγγραφέων ἀπὸ τὸν 16ον αἰῶνα και καίθε. 'Όλοι οἱ ποιητῆς ἐκεῖ παρουσιάζονται και σὲ κάθε λογῆς ὀνόματα και στίχους σκοντάφτει, ἀπὸ τὰ πὺ ξκουστὰ και τὰ πὺ ἀσήμαντα ὀνόματα μετριώτατων και ἀδοξότατων πιά. Καί μοναχὰ δὲ βλέπεις τὸνομα πουθενὰ και τὸ στίχο τοῦ Ρονσάρ, τοῦ λυρικοῦ πού στέκεται στὸ πλάι τοῦ Ρακίνα, τοῦ Σενιέ, τοῦ Οὐγκώ. Στὰ 1836 ή φιλολογικὴ συνείδηση τοῦ πολλοῦ κόσμου στὴ Γαλλία, τὸ μεγάλο ποιητὴ, αἰῶνες ὅστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του, τὸν εἶχε γιὰ πέταμα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΡΜΕΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Πέτρου Τουριάν

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΜΟΥ

(Κατὰ πεζὴ μετάφραση τῆς Κας Σεβαλῆ)

Διψῶ και πνίγομαι ἀπὸ πόθο,
Μὰ κάθε ῥέμα βρίσκω το στεγνὸ
Και σβήνω σιάνθος μου, τὸ νοιῶθῶ
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο πού πονῶ.

Προτοῦ φιλὶ γνωρίζει ἀκόμα
Τὸ κρύο μου τὸ μέτωπο τᾶχνό,
Προσκέφαλο θαύρῃ τὸ χῶμα
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο πού πονῶ.

ρη τὸ λινάρι νὰ πάρῃ και τὸ μωρό της, φυλάγει, τίποτα. 'Ας πάγω στὸ παναθύρι, λέγει, νὰ δῶ. Πᾶ στὸ παναθύρι, τί νὰ δῇ. Τὸ καράβι πλιά ἱσα με βάρκα φαίνονται. Τόσο ἀλάργα εἶχε πᾶ. Στέκεται αὐτὴ, διαλογίζεται στὸ παναθύρι, διαλογίζεται, τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ απ' αὐτά.

Περνοῦνε μέρες, περνοῦνε μῆνες, τὸ μωρό κανε δὲν τ' ἀναγῶρεψε. 'Αποφάσισε πλιά νὰ τὸ κάνῃ δικό της, ἱσα ἱσα πού δὲν εἶχε και καμιά κόρη. Κόρη εἶταν τὸ μωρό. 'Ενα γιὸ εἶχε αὐτὴ, κ' ἐκεῖνος ἔλειπε σ' ἄλλη χώρα και μάθαινε γράμματα. Σὰν ἐπέρασαν καμπόσα χρόνια κι ἄρχισε πλιά ή κόρη της νὰ καταλαβαίνει καλὰ, τὴν ἔβαλε στὸ σχολεῖδ, ἔμαθε γράμματα, ἔμαθε κινήματα, ὡς πού νὰ γίνῃ 15 χρονῶ τᾶμαθε ὅλα. 'Όση μορφὴ εἶχε τόση και ξυπνάδα.

Μιὰ μέρα ἔρτε γράμμα απ' τὸν γιὸ αὐτῆς τῆς γυναίκας, πὼς τελείωσε πλιά τὸ σχολεῖδ κ' ἐρχεται μαζί με δυὸ φίλους τυυ συντοπίτες και συμμαθητᾶδες του. Τᾶκαναν πλιά ὅλα χαζίρι και τοὺς φυλάγανε. Χτύπησε ή πόρτα μιὰ μέρα, μπαίνει ἓνα παιδί και φωνάζει. Τὰ σχαρίκια, τὰ σχαρίκια, κ' ἔρτε ὁ γιός σου. Τρέχ' ή γυναίκα, δίνει στὸ παιδί ἓνα τσεβρέ κ' ἓνα φλουρί μπαξίσι. 'Υστερα μπαίνει και λέγει στὴν κόρη της. 'Εσύ, κοπελλούδα μ' νὰ

Προτού νά κόψω ένα δροσάτον
Τριαντάφυλλο τῆς ἀγκαλιᾶς μου ἀγνό,
'Ο Χάρος θά μὲ πάρῃ—νά τον—
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο ποῦ πονῶ.

'Η μύδρα μ' ἔρρηξε μονάχο
Σ' ἓνα ρημάδι μέσα σκοτεινὸ
Τῇ φτώχεια σύντροφό μου νᾶχω
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο ποῦ πονῶ.

"Εχω μίαν ἄμμοιρη Πατρίδα,
Θαυρεῖς, τοῦ Πλάστη ἀπόπαιδ' ὄρφανό,
Πεθαίνω πρὶν τῆς δώσω ἐλπίδα,
Γιὰ τοῦτο ἂν' ὅλα πιότερα πονῶ.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Ο ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ.

Εἶδα ἀρκετὸ κόσμον ἀπὸ Ρωμιοῦς καὶ ξένους νὰ κάθεται καρφωμένος στὰ μάρμαρα τοῦ Σταδίου μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς κάπου ψηλότερα θὰ πετάξῃ ὁ νοῦς του καὶ κάτ' ἄλλο θὰ συνταράξῃ τὴν ψυχὴ του, κατ' ἑκάστην τὴν μέρα τοῦ μεγάλου τῆς τραγικῆς φρίκης. Ὅλος ἐκεῖνος ὁ κόσμος ποῦ ἦτανε μαζωμένος ἐκεῖ μέσα, ὅπου εἶχε δειχτῇ ἡ ὁμορφιὰ τῶν γερῶν κορμιῶν, περιμένε μὲ κάποια ξεχωριστὴ συγκίνησιν νὰ νοιώσῃ καὶ νὰ βυθιστῇ καὶ στὴν ὁμορφίαν τοῦ νοῦ. Σ' αὐτὸ ἀπάνου δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴ τὸ μολογήσῃ, ὅτι ἡ ἰδέα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς 'Επιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἦταν ἅγιος καὶ σεβαστός. Θέλησε νὰ συνταράξῃ σὲ ἀρμονικὸ φανέρωμα τῇ δυνάμει τοῦ κορμιοῦ μὲ τὴν δυνάμει τοῦ νοῦ.

Βγῆκαν οἱ θεατρίνοι καὶ ἄρχισαν τὴν παράστασιν. Ὁ κόσμος στὴν ἀρχὴ ἔκουγε προσεχτικὰ, μὰ δὲν ἐνοίωθε. Δὲν ἐνοίωθε γιὰτί ὅλα ἦταν ἀνάποδα πράγματα. Πρῶτα πρῶτα οἱ θεατρίνοι ἔμοιαζαν μὲ σκολητερούδια ποῦ ἐβγαίνουν νὰ εἰποῦν τὸ μάθημά τους ἐκ στήθους. Τίποτ' ἄλλο. Δὲν ἐφταιγαν ὅμως καὶ αὐτοί. Γιὰτί ποῦ ἔμαθαν οἱ καθημεῖνοι ἀρχαία γλῶσσα γιὰ νὰ τοὺς εἶναι βολετὸ νὰ δείχνουν, ὅτι νοιώθουν αὐτὸ ποῦ λένε; Μὰ τοὺς δίδαξε, λέει, λαμπρὰ ὁ κ. Ἀγγελοῦ Βλάχος ἀρκετὲς μέρες πρὶν, πὼς πρέπει νὰ παραστήσουν. Τοὺς δίδαξε βέβαια, μὰ δίχως νὰ τοὺς δώσῃ καὶ νὰ κατὰλάβουν τί εἶναι ἀρ-

χαία τραγωδία, τί εἶναι τὸ τραγικὸ αὐτὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Σοφοκλῆ. Δὲν καταπιάνουμαι νὰ εἰπῶ ἐδῶ τὰ λάθια τοῦ καθενὸς θεατρίνου καὶ πὼς ἐπαίξεν ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος. Οἱ ἄνθρωποι δὲ φταῖνε καθόλου γιὰ νὰ τοὺς ρίξῃ κανεὶς ἀπάνω τους τῆδε. Καὶ ποῦ νὰ ἀραδιάσω τὰ καθέκαστα μέσα σὲ ὁλόκαιρο λάθος, καθὼς χαρακτηρίστηκε ἡ παράστασις αὕτη;

Δὲν ἐνοίωσε ὁ κόσμος, γιὰτί ἦρθαν περασμένα πράγματα νὰ τοῦ τὰ εἰποῦν σὲ περασμένη γλῶσσα. Μπορεῖ κάμποσοι ξένοι καὶ μερικοὶ φιλόλογοι νὰ κατὰλαβαν πολὺ καλὰ ὅσες λέξεις ἐφτασαν ἴσαμε ταῦτα τοὺς μὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι τί ἐνοίωσαν; Ὅποιος πρόσεξε περισσότερο στὸν κόσμον παρὰ στὴν παράστασις εἶδε ποιά βαριεστισμένη τοὺς ἐπίασεν ὅλους ἀμέσως ἀπ' τὴν ἀρχή. Πὼς νὰ συγκινηθῇ καὶ πὼς νὰ μὴ βαριεστῇ κανένας ὅταν ἀκούῃ «φεῦ, φεῦ» καὶ «δύστανος» καὶ «ὄχι αἰωμένα, αἰωμένα» καὶ «κακόμοιρος ἐγώ;» Μ' ἄλλα λόγια ἀποδείχτηκε καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμα κεῖνο ποῦ τόσον καιρὸ φωνάζουν ὅσοι καταλαβαίνουν ἀπὸ τέτοια πράγματα: ὅτι μόνο μιὰ καλλιτεχνικὴ μετάφρασις στὴν ἀληθινὴν μας γλῶσσα μπορεῖ νὰ κινή τὸ σημερινὸ Ρωμιὸ νὰ νοιώσῃ λίγο τὴν ἀρχαία τραγωδίαν καὶ νὰ συνεπαρθῇ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὴν ἀνιστόρητη ὁμορφίαν τοῦ νοῦ.

"Ἄν παιζόταν «ὁ Οἰδίπους τύραννος» σὲ τέτοια μετάφρασις δὲ θὰ βλέπαμε τοὺς ξένους νὰ παραξενεύονται—μ' ὅλο τους τὸ δίκιο—πὼς τὰ καταφέρνουν οἱ Ρωμιοὶ ἀλλιῶς νὰ μιλοῦνε ἀναμεταξύ τους καὶ ἀλλιῶς νὰ τοὺς μιλάνε ἀπὸ τὴ σκηνή. Δὲ θὰ βλέπαμε ὅλον τὸν κόσμον, ποῦ ἦτανε στὴν παράστασις, νὰ κοιτάξῃ περισσότερο τοὺς καθημερινούς τοὺς στρατιώτες, ποῦ ἀραδιασμένοι σὲν γαρνιτούρα στὰ πᾶνω καθίσματα ξεροψήνουνταν μέσα στὸν ἥλιο, κοιτᾶζοντας καὶ αὐτοὶ σὲν χαζοὶ τίς ἀρχαίες φορεσιὰς τῶν θεατρίνων. Δὲ θὰ βλέπαμε τὸν κόσμον ν' ἀκούῃ περισσότερο τὸ οὐρλιασμα ἐκείνων ποῦ εἶχανε μαζευτῇ στὸ λόφο τοῦ Ἀρδηττοῦ, παρὰ τὰ παθήματα τοῦ Θηβαίου ἥρωα. Τὴν ἔπιασε πραγματικὴ λύπησις κανέναν μὲ τὸ νὰ βλέπῃ τέτοιους ἀναποδιές. Μὰ καὶ τί μποροῦσε νὰ εἰπῇ; Ποιόνε νὰ κατηγορήσῃ; Τοὺς θεατρίνους ἢ τοὺς θεατῆς; «Ἀθῶοι καὶ οἱ δύο ἀπὸ κάθε ἀμαρτήματα. Ἐνοχοὶ εἶναι μονάχα οἱ στενοκέφαλοι δασκάλοι, ποῦ θαρροῦν πὼς μπορεῖ σήμερον νὰ συγκινήσῃ ἡ ἀρχαία γλῶσσα. Εἶναι τόσο ἔνοχοι αὐτοί, ὅσο εἶναι ἀστέιοι ἐκεῖνοι ποῦ ἤθελαν νὰ συγκρίνουν τὸ Φύρστ μὲ τὸ Μουνι-Σον-Ἄλλυ καὶ τὴν κ. Λοράν-δου μὲ τὴ Σιλβαίν. Μὰ, καλοὶ μου ἄνθρωποι καὶ

κοκορόμυαλοι κριτικοί, ἡ Σιλβαίν καὶ ὁ Σον-Ἄλλυ, ποῦ σπούδασαν κάτω ἀπὸ μεγάλους καλλιτέχνες δασκάλους, παρασταίνουσιν καὶ στὴ γλῶσσα ποῦ μιλάνε κάθε μέρα καὶ ἔτσι νοιώθουν καὶ τί λένε; γι' αὐτὸ καὶ παθαίνονται ὅταν παίζουσιν. Ἐνῶ ὁ κ. Φύρστ καὶ ἡ κ. Λοράνδου καὶ οἱ ἄλλοι ἐπαθον ὡς ποῦ νὰ μάθουν ἀπόξω σὲν παπαγάλλοι λέξεις μονάχα καὶ τίποτις ἄλλο.

Μαζὶ μ' ὅλους μας ἀδικήθηκε καὶ ὁ χορὸς, ποῦ ἐνῶ τραγοῦδῃσε τόσο ὁμορφα, ποῦ ἐνῶ ἐδειχνε πὼς μπορεῖ ἀληθινὰ νὰ συγκινήσῃ, δὲ συγκινιόταν καθόλου καὶ ὁ ἴδιος, παρὰ ἔμενε σὲν ξύλο καρφωμένος στὴ θέσιν του, γιὰτί δὲν καταλάβαινε γιὰ τί τὸ τραγοῦδοῦσε. Μὲ λύπη του θὰ τὸ ἐβλεπε αὐτὸ χωρὶς ἄλλο ὁ κ. Πολυκράτης, ποῦ τόσο λαμπρὰ τὴν εἶχε μάθει τὰ χορικά.

Τὸ μόνο καλὸ ποῦ εἶχε ἡ παράστασις αὕτη, ἀφοῦ εἶχε ἀποφασιστῇ νὰ γίνῃ, εἶναι ὅτι, μὲ τὸ νὰ παιχτῇ «ὁ Οἰδίπους» στὴν ἀρχαία γλῶσσα μὰς γλύτωσε ἀπὸ τὸ παίζειμον σὲ μετάφρασις κατωμένη ἀπὸ τὸν κ. Βλάχον ἢ κανένα ὅμοιον του. Κι ὅταν κρέμονται ἀπὸ πᾶνω σου δυὸ κακὰ—λέει μιὰ ἀρχαία παροιμία—προτιμότερο εἶναι τὸ μικρότερο.

ΤΙΜΩΝΑΣ

Υ. Γ. Αὐτὰ ποῦ διαβάσατε παραπάνω πέτε πὼς γράφτηκαν καὶ γιὰ τὴν «Ἠλέχτρα» ποῦ εἶτανε νὰ παιχτῇ τὴν Πέφτη ἀρχαία στὸ Στάδιο ἀπὸ τὴν ἑταιρίαν τοῦ κ. Μιστριώτη.

Λ. Η Ο Ι Ζ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1.

Ἀπάνον ἀπὸ τᾶστρα κρεμίζεται μὴν ἄρπα.
Μακάρια ἡ νύχτα κάθεται καὶ τραγουδεῖ
Καὶ λέει πὼς οἱ ὀλότρεμες καρδιὲς χτυπᾶνε!
Ἀπ' τίς χορδὲς τῆς ἡλίου σιᾶνε.
Ἀπάνον ἀπὸ τᾶστρα κρεμίζεται μὴν ἄρπα.
Μακάρια ἡ νύχτα κάθεται καὶ τραγουδεῖ.

2.

Ὁξω τ' ἀκρογιάλι.
Ἐρημο τὸ σπίτι.
Μονότονα

πᾶς μέσα στὸν ὄντά σου, νὰ κάθεται νὰ κεντᾶς, γιὰτί θὰ νᾶρχουνται τώρα ξένοι πολλοὶ στὸ σπίτι μας καὶ εἶναι ντροπὴ νὰ σὲ βλέπουν, καὶ μεγάλως πλιά. Παγαίνει αὕτη, μπαίνει μέσα στὸν ὄντά της, πετρώνεται κάθεται καὶ κεντᾷ. Ἐρχεται ὁ γιὸς μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους, παγαίνουν ἐκεῖνοι στὰ σπῆτια τους, πᾶ καὶ αὐτὸς στὸ δικό τους. Ἡ μάνα του δὲ φανερώνει τίποτα γιὰ τὴν ψυχοπαίδα πῶς κανε, μὴν τύχη καὶ χαλᾶσῃ τοῦ παιδιοῦ της ἡ καρδιά, καὶ πῇ τάχα πὼς ἤθελε νὰ ἦμαί μόνος ἐγὼ κληρονόμος. Μὴν τύχη καὶ ζουλέψῃ, μὴν τοῦτο, μὴν ἐκεῖνο, γιὰ νὰ μὴν τὸν κακοκαρδίση τέλος πάντων, τὴν ἐκρυψε. Ἐμπαινει ἐβγαίνει ὁ γιὸς, τίποτα δὲν ἤξερε. Ἡ κοπελλούδα ὅμως, ἀπ' τὴν κλειδαρότρυπα τὸν πῆρε τὸ μάτι της ἐβγαλε τὴ ζουγραφιά του, πιάνει καὶ τὸν κεντᾷ ἀπ' ὅτι ἓνα μεταξὺ τῶν μαντιλίων μὲ τὸ χρυσάφι καὶ μὲ τὸ τιρτίρι. Ἐπειτα διπλώνει τὸ μαντίλι, καὶ μαζὶ μ' ἄλλα ρούχα καὶ μαντίλια ποῦ τοῦ ἔρραφε καὶ τοῦ κεντούσε, τὸδωσε στὴ μάνα της. Τὰ παίρνει αὕτη, τὰ βάζει μέσα στὸ σεντούκι χωρὶς νὰ τὰ στοχαστῇ. Μιὰ βραδιὰ ἔτυχε τὰ τρία τὰ παληκάρια νὰ κάνουν χουβαρταλίκι, νὰ πάρουν τὰ βιολιά στὸν καφενέ, νὰ τραγοῦδοῦν καὶ νὰ χορεύουν. Ἰδρῶσε ὁ γιὸς αὐτῆς τῆς γυναίκας, λέρωσε τὸ μαντίλι τοῦ ἔστειλε στὸ σπίτι τοῦ νὰ πάρῃ ἄλλο. Χω-

ρὶς νὰ ξέρῃ ἡ μάνα του, βγάζει καὶ δίνει τὸ μαντίλι ἐκεῖνο ποῦ εἶταν κεντημένος ἀπάνω ὁ ἴδιος. Ἀνοίγει αὐτὸς τὸ μαντίλι νὰ σκουπίσῃ τὸν ἴδρω του, ἔλαψε καὶ ἔστραψε ὁ κόσμος ἀπ' τὰ χρυσάφια καὶ ἀπ' τὴ μορφή. Τὸ βλέπουν οἱ φίλοι του, λέγουν. Ὁ! Καλορίζικα, φίλε, ἀρραβωνιάστηκες καὶ δὲ μὰς τὸ λές; Αὐτοὶ ὅμως οἱ τρεῖς ὅταν ἤρχονταν ἀπ' τὴ ξε-νευτιὰ, εἶχανε συμφωνήσει νὰ μὴν ἀρραβωνιαστῇ ὁ ἓνας ἀρχήτερος ἀπ' τὸν ἄλλον, παρὰ νὰ φυλάξουν νὰ βγοῦν καὶ τῶν τριωνῶν οἱ τύχες, ν' ἀρραβωνιαστοῦν μιὰ βραδιὰ μαζὶ ὅλοι. Εἶδε μὴ, νὰ χαλᾶσῃ ἡ φιλία τους. Ὁχι, λέγ' αὐτὸς. Λάθος ἔχετε, παιδιὰ, ἐγὼ δὲν ἀρραβωνιάστηκα, οὔτε τὸ συλλογίστηκα αὐτὸ ἀκόμα. Καλέ, τί μὰς τὸ κρύβεις, λέν οἱ ἄλλοι, νὰ ποῦ βαστάς καὶ τὸ σημάδι στὰ χέρια σου, καὶ ἀκόμα μὰς γελάς; Γυρίζει αὐτὸς τότε καὶ βλέπει τὸ μαντίλι τοῦ καὶ μένει ξερὸς μὲ τὴν πιδεξιά, σὺντὴ ποῦ εἶταν κεντημένο. Παίρνω ὅρκο, παιδιὰ, τοὺς κάνει, πὼς χαμπάρι δὲν ἔχω ἀπ' αὐτὰ ποῦ μοῦ λένε. Κι αὐτὰ ποῖός τὰ κάνει; Εἶρω καὶ ἐγώ; Ἡ μάνα μου μοῦ τῶστεψε. Σὲν τελείωσε τὸ τσουμποῦσι τους, πάγει αὐτὸς στὸ σπίτι καὶ ρωτᾷ τὴ μάνα του. Δὲ μοῦ λές, μάνα, ποῖός εἶναι αὐτὸς ὁ τεχνίτης ποῦ τὰ κάνει αὐτὰ ἐδῶ; καὶ δείχνει τὸ μαντίλι τοῦ.

Ἡ μάνα του ποῦ πρώτη φορὰ καὶ αὕτη τῶδλεπε, ξίστασε μὰ δὲ θέλησε καὶ νὰ τοῦ πῇ τὴν ἀλήθειαν. Τοῦ λέει λοιπὸν πὼς εἶναι μιὰ κοπελλούδα ἐδῶ κοντὰ μας καὶ σ' ἐκείνη δίνω τὰ ρούχα σου καὶ τὰ μαντίλια σου καὶ τὰ κεντᾷ. Θέλω, μάνα, νὰ τὴ δῶ αὕτη, ποιά εἶναι. Τί νὰ τὴν κάνεις, παιδί μου; Τίποτα, μάνα, ἀπὸ περιέργεια θέλω νὰ τὴ δῶ. Δεῖξε με τὸ σπίτι της, ἢ σὰ δὲ θέλεις, ἐγὼ ρωτῶ στὸ μαχαλὶ καὶ τὸ βρίσκω. Ἡ μάνα, γιὰ νὰ μὴν κακοματιστῇ ὁ γιὸς της καὶ ποῦν πὼς πῆγε καὶ γύρευε τὸ τὰδε καὶ τὰδε σπῆτι καὶ κουβέντιαζε, ἀναγκάστηκε νὰ τοῦ δηγῇ ὅλη τὴν ἱστορίαν ἀπ' ἀρχὴν ὡς τέλος, καὶ πὼς δὲν τοῦ τὸ φανέρωσε γιὰ νὰ μὴν τύχη καὶ τοῦ κακοφανῇ ποῦ πῆρε ψυχοπαίδα. Καὶ ποῦ εἶναι τώρα; Ἐκεῖ μέσα, τοῦ λέγει. Πᾶμε, μάνα, νὰ τὴ γνωρίσω καὶ ἐγώ, καὶ μὴ φοβᾶσαι νὰ ζουλέψω. Καλὰ ἔκαμες καὶ τὴν πῆρες ποῦ εἶσουν μοναχῇ. Πᾶμε, λέγει ἐκείνη.

Σηκώνονται μάνα καὶ γιὸς, πᾶν μέσα στὸν ὄντά της κοπελλούδας, καθῆσαν ἐκεῖ, μιλῆσαν τὸ ἓνα, μιλῆσαν τὸ ἄλλο, αὐτὸς εἶδε ποῦ δὲν της ἔλειπε τίποτε. Μορφιὰ ξυπνάδα, προκοπὴ, καὶ ὅλα τὰ εἶχε. Βγαίνει ὁξω, λέγει τῆς μάνας του. Ἐ-τσι καὶ ἔτσι, μάνα, μιὰ συμφωνία ἔχουμε οἱ τρεῖς οἱ φίλοι. Ἀμ' ἄραμ' μανίσουν καὶ δὲ μανίσουν.

Στὸ παραθύρι

Ἡ βροχή.

Πίσω μου

Τίς τάν

Ἐνα ρολοῖ.

Τὸ μέτωπό μου

Στὸ τζάμι.

Τίποτα.

Ὅλα περάσαν.

Σκοτεινὰ τὰ οὐράνια.

Σκοτεινὸ τὸ πέλαο

Καὶ σκοτεινὴ

Ἡ καρδιά.

Μετάφρ. Α. Δ.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ (Πόλη)

ΚΑΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΨΗ*

MIMIKOS (Κάθεται στὸ γραφεῖο του). Στά-
σου.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ. Διατάξτε.

MIMIKOS. Νὰ περάσῃς ἀπὸ τὴν κυρία... (Σω-
παίνει καὶ ταραξεται).

ΔΙΟΝΥΣΗΣ (Χαμηλόφωνα). Κάτι συμβαίνει
στὸν ἄνθρωπο ἀφτόνα... γράμμα τὰ χαράματα... μι-
λεῖ καὶ ταραξεται... σὺν τοὺς μανιακούς τοῦ...

MIMIKOS. Τί σ' ἔλεγα :

ΔΙΟΝΥΣΗΣ. Τί με λέγατε ;

MIMIKOS (Μὲ κάποια ὀργή). Ἀποκρίσου.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ (Δειλά . Νὰ περάσω ἀπὸ τὴν κυ-
ρία...

MIMIKOS. Ἄ ναι, ἀπὸ τὴν κυρία Δέσπω καὶ
νὰ τῆς πῆς πὼς ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἔχει λόγους νὰ ἐκ-
φράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνη της γιὰ τὰ πατριωτικά της
τὰ αἰσθήματα καὶ γιὰ τὴν δέσφερή της τὴν εἰσφορά...
ἐφ' ἡμετέρας γράμμα θὰ τῆς στείλωμε τὴ στιγμή
ποῦ πρέπει... Γιὰ τὸ νομὰ της ἂς μὴ φοβᾶται, θὰ
μεῖν μυστικό. Πήγαινε...

ΔΙΟΝΥΣΗΣ Δὲ με εἶπατε ποὺ κάθεται ἡ κυ-
ρία.

MIMIKOS. Πέρα, ἀριθμὸς 15.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ. Πέρα, ἀριθμὸς 15. (Φέβγει).

*) Κοιτάξτε φύλλα 190, 191, 192 καὶ 194.

ΣΚΗΝΗ Β'.

Μιμικός ὕστερα Ἀντώνης.

(MIMIKOS. Παρασκευὴ... εἰδηση δὲν ἔχουμε,
ἐξόν ἀπὸ δυὸ-τρεις ἐπιτυχίες καὶ δυὸ τρεῖς ἀποτυ-
χίες... (Σκαλίζει τὰ συρτάρια του). Ποῦ τὸ δαλ...
Καταστραμμένος ἄνθρωπος... Καὶ κείνος ὁ καμμέ-
νος; ἄδικα πάει... Τὸν ἔφαγε... τίμιος ἄνθρωπος,
δὲν ἤθελε τὸ νομὰ του μολυσμένο... (Παίρνει ἕνα χαρ-
τί. Νὰ το... Τί νομίζει κανεὶς καὶ πὼς εἶναι τὰ
πράγματα... Ὁ Κώστας δὲ φάνηκε, ἔπρεπε ὅμως νὰ
φανῇ νὰ τελειώσουμε καὶ τὴν ἄλληνα τὴ δουλειά...
θαρρεῖ κανεὶς πὼς κάθεται ἀπάνω στὰ τριαντάφυλ-
λα καὶ ἄξαφνα τρίβει τὰ μάτια του καὶ βλέπει πὼς
τὰ τριαντάφυλλα εἴτανε σκέτα ἀγκάθια... (Χτυπᾷ
τὸ κουδουνάκι). Ἀντώνη!... Πρέπει νὰ τελειώσω καὶ
ἀφτό ἐδῶ... σωστό εἶναι νὰ ἔχῃ κανεὶς τίς δδουλείς
του σὲ τάξη...

ΑΝΤΩΝΗΣ (Μπαίνει). Στὴν προσταγὴ σας.

MIMIKOS (Γράφει). Τέλειωσε καὶ αὐτό... (Μὴ
βλέποντας τὸν Ἀντὼν φωνάζει) Ἀντὼν!

ΑΝΤΩΝΗΣ. Ἐδῶ εἶμαι, κύριε.

MIMIKOS. Ἄ δὲν ἔρτει ὁ κ. Κώστας ὕστερα
ἀπὸ μιὰ ὥρα νῆρτης νὰ πάρῃς ἀφτό τὸ χαρτί ἐδῶ
καὶ νὰ τοῦ τὸ πᾶς... Μὴν τὸ ξεχάσῃς γιατί εἶναι
ἀνάγκη...

ΑΝΤΩΝΗΣ. Μάλιστα. (Φέβγει).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Μιμικός ὕστερα Ἀντώνης.

MIMIKOS (Ὑστερα ἀπὸ μακριὰ σιωπὴ σηκώ-
νεται καὶ σὰ νὰ παραμιλεῖ). Τί παλιόκοσμος!...
Τὸ λουλούδι ἐκεῖνο τὸ ἀμύριστο... ποῦ εἴτανε τοῦ
σπιτιοῦ ἡ χαρά... ποῦ πάντα γελοῦσε καὶ σὰ μι-
λοῦσα κρεμοῦνταν ἀπὸ τὰ χεῖλια μου... Τί ὑποκρι-
σία! Μὰ εἴταν ἀραγες ὑποκρισία... (Σωπαίνει, ὕ-
στερα μὲ ταραχή). Πόρνη!... Δὲν ξεχνῶ ποτὲ τὴ
ματιά σου ἐκεῖνη σ' ἀφτόνα ἀκόμη τὸν ἥλιο τοῦ
κακουργημάτου σου... μιὰ στιγμή ὕστερς ποῦ κόλ-
λησες τὰ μαρτυρὰ τὰ χεῖλια σου στὰ βρωμερὰ τὰ
χεῖλια τοῦ ὑποκριτῆ... Δυὸ σπίτια καταστρεψες...
Ἡ ἀλήθεια πάντα καταστροφὴ φέρνει... Τόσες ὥρες
τώρα δὲν ἄφησες νὰ κλείσω τὰ μάτια μου, νὰ
ἡσυχάσω τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ λογιῶ λογιῶ ἀπογοήτε-
ψες... Βλασφημία στίς λίγες ἀφτές ὥρες τόσο,
τοὺς αἰῶνες ἀφτούς, κἀκεῖνα χίλιες φορές ἀπάνω
στοὺς στύλους τοῦ Νέρωνα, γιὰ νὰ φωτίσω τὰ ὄρ-

γιά σου... Φεῖδι! Μὰ... (Γελά παράδοξα) μὰ, ὁ ἀ-
δικημένος, ὁ περιφρονημένος, ποῦ ἔκαμε θυμιάματα
στὰ ὑποκριτικά χαμογέλια σου, στὰ χάδια σου,
στὴν ψευτιά σου, σηκώνεται, ξαφνίζεται καὶ πατά
μὲ τὸ δυνατό του τὸ ποδαρὶ τὸ φαρμακερὸ τὸ φεί-
δι... Ἀχ! ἔνοιωσες ποτὲ τοῦ ἀδικημένου τὸ χέρι
ν' ἀγγίξῃ ἀπάνω σου; Εἶναι χειρότερο ἀπὸ τὸ πυ-
ρωμένο τὸ σίδερο... Νὰ σ' ἀφτό, σ' ἀφτό ἐδῶ τὸ
χαρτί ἔχω βάλει τὴν τελεφεταία μου ὑπογραφή...
(Βηματίζει καὶ ὕστερα κοιτάζοντας πρὸς τὰριστερά).
Ἐκεῖ εἶναι... κάθεται ἐκεῖ... ἴσως κοιμάται... ἡσυ-
χάζει τὴν ψυχὴ της... Ἀχ! ἴσως δὲν κοιμάται,
ἴσως δὲν ἡσυχάζει τὴν ψυχὴ της... ἴσως συλλογίζεται
ἐκείνονα... ἴσως κλαίει γιὰ τὴν ἀπότομη χωριστὰ
καὶ μένα μὲ βλαστημὰ, γιατί ὑπάρξα ἐμπόδιο...
εἶναι λοιπὸν καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς μόδας;... (Κάθε-
ται καὶ κλαίει πικρά). Μ' ἀγαποῦσε πρὶν...

ΑΝΤΩΝΗΣ. (Μπαίνει καὶ δίνει ἕνα γράμμα·
βλέποντας τὸ Μιμικό νὰ κλαίῃ) Τί ἔχει ὁ κύριος;..
Γιατί κλαίει;

MIMIKOS (Παίρνει τὸ γράμμα). Τίποτα, Ἀν-
τὼν, πήγαινε... (Ὁ Ἀντὼν φέβγει). Μὲ λυποῦν-
ται, ἐμένα τὸ Μιμικό, ποῦ μὲ φτόνησαν, ποῦ μὲ
ζουλεύανε γιὰ τὴ θέση μου στὴν κοινωνία, γιὰ τὴν
περιουσία μου, γιὰ τίς ἐνέργειές μου... Μὲ λυποῦν-
ται... Ὡ! σεῖς ποῦ μ' ἀγαπᾶτε, μὴ μὲ λυπᾶστε,
μὴ, γιατί κατασπαράζετε ὅ,τι μοῦ μνησκαὶ στίς τε-
λεφεταῖες μου τίς στιγμές... (Μὲ συντριβή). Πᾶει
τὸ νομὰ μου... στὸ νοῦ τοῦ κόσμου θὰ ὑπάρχῃ κα-
τιτίς ποῦ θὰ τὸ καταδικάζει... Μήπως καταστρά-
φηκε καὶ τὸ ἐγὼ μου;... Ὡ οὐρανὲ καὶ συ στρογγυλὸ
φεγγαρι ποῦ ταξιδεύεις, ἄλλαξε τὸ δρόμο σου... (Κά-
θεται πάλι στὸ σοφὰ καὶ κλαίει κρύβοντας τὸ πρό-
σωπο στὰ χέρια. Ὑστερα ἀπὸ μικρὴ σιωπαστὰ σὺν ὀνει-
ρεθόμενος). Ἐγὼ παιδί ἀπιαστο, χωρὶς δουλειά, χωρὶς
ἀκουμπιστήρι, χωρὶς φωλιά... μὲ πόσα τυράννια καὶ
μὲ πόσο ἴδρω κατώρθωσα νὰ πλιέω ἕνα χρυσὸ κλουβί
καὶ νόμισα πὼς στὸ κλουβί ἀφτό ἐκλεισα τὴν ἐφτυ-
χία μου... Κ' εἵμασταν, ἀλήθεια, ἐφτυχισμένοι!...
Μιὰ στιγμή ἔφτασε νὰ φουστῇ ἕνα ἀγέρακι καὶ ὅλα
νὰ γίνουμε στάχτη... στάχτη... (Ἀνατινάσσεται μὲ
ὀργὴ καὶ κάνει δυὸ βήματα, βγάζει ἕνα ρεθόρβερο
ἀπὸ τὴ τσέπη του). Τί, δὲν ὀνειρεύεσμαι λοιπόν!...
Γκρεμιστῆκε τὸ παλάτι της ἐφτυχίας μου... κἀκεῖ
σὺν πυροτέχνημα;... (Βραχνά) Δεικνύει τὴν παίρουν-
νε... χίλια κομμάτια τὰ μυαλά της... νὰ πῆσῃ κα-
ταγῆς ἀναίσθητη... κιντρινασμένη... (Πᾶει μὲ ὀργὴ

Ἐγὼ θ' ἄρραβωνιαστῶ ἀπὸψε μ' αὐτὴ τὴν καπελ-
λούδα καὶ δὲ θὰ ἀργήσω νὰ παντρευθῶ κιόλα. Γι-
ῶρεψε ἡ μάνα νὰ γυρίσῃ τὴ γνώμη του, δὲν μπόρεσε.
Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἄρραβωνιάστηκε καὶ ὕστερ' ἀπὸ
λίγες μέρες γάμος καὶ χαρά. Παντρεύτηκε κιόλα.
Σὺν τῷ μαθᾶν οἱ φίλοι του πήγαινε νὰ σκάσουνε.
Γιατί αὐτὸς νὰ χαλάσῃ τὴ συμφωνία του; Συλλο-
γιούνταν πλὴν τί τρόπο νὰ βροῦνε νὰ χαλάσουν τὴ
καρδιά του καὶ νὰ τὸν ἐγδικηθοῦνε. Μέρς καὶ νύ-
χτες πολεμοῦσαν, ὅσο ποῦ βρῆκαν τὸν τρόπο. Πιά-
νουν λοιπὸν ἀνοίγουν καρσὶ στοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς
νύφης ἕνα τζιβαῖρτζίδικο, καὶ τὸ γεμίζουν ψεύτικα
διαμάντια καὶ ρουμπίνια. Βάζουν ὕστερα μέσα ἕναν
ἄλλον γιὰ νὰ πουλῇ τάχα καὶ αὐτοὶ ἀνάμειο ἀνά-
μεσα πήγαιναν καὶ ἔβλεπαν τί γίνεται. Ὁ σκοπὸς
τῶν ὅμως εἴταν ἄλλος. Ὑρσαν τρόπο, καὶ δὲν ἀρ-
γῆσαν νὰ τὸν ἐβροῦν. Πολεμοῦσαν νὰ βγάλουν τὸ
νομὰ τῆς κοπέλλας. Ἐλα δὲ ποῦ αὐτὴ εἴταν πολὺ
τιμημένη καὶ φρόνημη. Κάθονταν ἡ κακὸτυχη ὅλη
τὴ μέρα μὲς τὸ σπίτι μὲ τὴν πεθερὰ καὶ μὲ τὸν ἄν-
τρα της, καὶ περνοῦσαν πολὺ ὁλοφθαλμὸν καὶ ἀγαπη-
μένα. Βγῆκε μιὰ δουλειὰ καὶ ἔπρεπε νὰ πάῃ ὁ ἄντρας
της ταξίδι γιὰ λίγες μέρες. Πῆγε ὁ ἄνθρωπος, κοι-
τάξε τὴ δουλειὰ του. Αὐτὲς εἶχαν μιὰ γριὰ καὶ
τοὺς φωνάζε ἀπ' ὅζω ὅ,τι ἤθελαν οἱ δυὸ οἱ φίλοι

παραφυλάξανε μιὰ μέρα καὶ εἶδαν πόθγαινε ἡ γριὰ
ἀπὸ μέσα. Τῆς γνέφουν, καὶ τὴ φέρνουνε μέσα στὸ
τζιβαῖρτζίδικο. Αὐτῆς τὰ μάτια θάμπωσαν ἀπ' τὰ
διαμάντια καὶ ἀπ' τὰ καλά. Βρῆ παιδιὰ μ' τοὺς
λέει, ποῦ νῆχετε τὴν εὐχή μ' τί ναι τούτα τὰ πρά-
ματα! Ἐγὼ πρώτη φορὰ βλέπω τόσο βίος. Τὰ
μια λέγουν αὐτοὶ, σοῦ τὰ χαρίζουμε, θεῖα, μόνε
μιὰ δουλειὰ νὰ μᾶς κἀνῃς. Τί; λέει. Τὸν ἕναν ἀπ' τοὺς
δυὸ μας νὰ μπόρῃς νὰ τὸν πᾶς μέσα σ' αὐ-
τῆς τὸ σπίτι. Ἀμ' πὼς νὰ τὸ κἀνω, λέει αὐτὴ.
Ἀφῆστε με νὰ τὸ διαλογιστῶ πρῶτα, καὶ σὰς λέω.

Παγαίνει αὐτὴ, κατεβάζει ὅλες τίς ματοριές
καὶ τίς γνῶσες της, καὶ ξανάρχεται. Νὰ, παιδι-
γιάμ', τοῦτουνά βρῆκα, τοὺς λέει. Νὰ κάνετε ἕνα
σεντούκι νὰ μπῇ καὶ ἕνας σας μέσα, νὰ τὸ πάρω ἐγὼ
νὰ πάγω καὶ νὰ πῶ πὼς θέλω νὰ σταθῇ ἐκεῖ ὡς
ἄφρο, γιατί θὰ πάγω ἐγὼ νὰ δῶ τὴν κόρη μ' στὸ
χωριό, ποῦναι πολὺ βαριά ἀρρωστημένη. Ἀφερνῃ,
θεῖα, φωνάζαν αὐτοὶ. Τώρα τὰ καταφέρεις. Πᾶρε
δὲ τὴ μισὴ τὴν πλερωμὴ σου, καὶ ὕστερα πάλι τᾶλ-
λα. Πιάνουν αὐτοὶ, μονομιᾶς, σκαρώνουν τὸ σεντού-
κι μὲ τρόπο ποῦ νὰ μπόρῃ κανεὶς νὰ βλέπῃ ἀπ' τὴ
κλειδαρότρυπα. Ὑστερα φωνάζουν ἕνα ζουγράφου,
τοῦ τάζουν καὶ ἐκεῖνο ἄλλα τόσα, τὸν καταφέρνουν,
νὰ πάρῃ τὴ ζουγραφίαν της ὅσο μπόρῃ καλῆτερα.

Τὸν κλειδώνουνε, φωνάζουν τὴ γριὰ, φορτώνουν τὸ
σεντούκι στὴ κατίνα της, καὶ ἴσα στῆς κοπέλλας τὸ
σπίτι. Πᾶει πλὴν αὐτὴ λαχανιασμένη, βρουντᾷ τὴν
πόρτα, μπαίνει μέσα, ἀρχινᾷ τὰ παρακάλια καὶ τὰ
κλάματα. Τζάνουμ, κόρη μ' νὰ χαρῆς τὸ στέφανός
καὶ μὲ καλὸ νὰ τ' ἀποδεχτῇς ἀπ' τὴ ζενετιὰ, βάλ-
το τούτουνά σ' ἕνα μέρος ὡς τοῦ νὰ πάγω μιὰ μα-
τιὰ σ' ἀπάνω τὸ χωριὸ νὰ δῶ τί γίνεται ἡ κό-
ρη μ' πῶμαθα ποῦς ἐνὶ πουλῆ τ' κακοῦ. Εἰς τοῦ
καλύβου, ποῦ ἐνὶ ἴσχυι φουλοῦδα. Μιὰ κλουτσιὰ
νὰ δὸς κανέναν θανατῶν μέσα. Ἀμ' νὰ χάσου τ' κό-
ρη μ', νὰ χάσου τὸ τοῦ τίπουτὰμ; Τζάνουμ, κουπη-
λούδα μ', πάρτου μέσ στοῦν ὄντας, γιατί τὸ πα-
ραγοῖ τὸ παρακόρις πουλῆ μπιστουσὺν σῆμειρα δὲν
ἔχν. Ἀς εἶναι, θεῖα, λέει ἡ κοπέλλα. Ἀμ' το καὶ
βάλ το ὅπου θές. Τὸ πᾶει αὐτὴ καὶ τ' ἀφρίνει μέσα
στῆς κοπέλλας τὸν ὄντα, ὕστερα βγαίνει καὶ δέρ-
νεται πλὴν καὶ καμώνεται πὼς παγαίνει τάχα στὴν
κόρη της, ποῦ ἦταν στὰ διὰ καὶ τὸνα νὰ γλυτώσῃ.
Εἴταν καὶ σάββατο μέρα ποῦ λύνεται ὁ κόσμος καὶ
παστρέβεται. Ἦρτε ἡ ὥρα ποῦ ἤθελε ἡ κοπέλλα
νὰ πάῃ νὰ ξεσαστῇ μέσα. Πᾶει, ἀνοίγει, μπαίνει μέ-
σα στὸν ὄντα της, ὕστερα σκαλεῖ τὴ πόρτα, πετρώ-
νεται, ἀρχινᾷ ξεντύνεται, λύνεται, κολυμπᾷ μοναχὴ
της, ξεσᾶζεται, ὕστερα πέφτει στὸ στρώμα της καὶ

ὡς τὴν πόρτα τῆς Κλειούλας, ἀλλὰ στέκεται ἀπότομα) Ἐκείνη... ἐκείνη σκοτωμένη, ριχμένη καταγῆς ἀναίστητη... κιτρινασμένη! ὦ Θεέ μου!... Εἶμαι ἀναντρος. Μοῦ λείπει ἡ τόλμη... Δὲν ἔχω λοιπὸν τὴ δύναμη νὰ ἐκδικηθῶ τὴν τιμὴ μου... νὰ ἐκδικηθῶ καὶ τὴν κοινωνία, νὰ ξολοθρεφτοῦν οἱ σαπίλες κ' οἱ ἀρρώστες... (Πέφτει βαριά στὸν ἴδιο καναπέ). Μήπως εἶμαι τόσο μικρὸς γιὰ νὰ τὴν ἀγαπῶ ἀκόμη;...

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Μιμίκος καὶ Κώστα.

ΚΩΣΤΑΣ (Μπαίνει χωρὶς νὰ τονε νοιώσῃ ὁ Μιμίκος, τὸν κοιτάζει λιγάκι, ὕστερα βάζει τὸ χέρι στὸν ὦμο του) Μιμίκο!

ΜΙΜΙΚΟΣ (Ἀνατινάζεται, παρατηρεῖ μιὰ τὸ φίλο του καὶ ρίχνεται στὸ λαιμὸ του κλαίγοντας) Κώστα μου, Κώστα μου, μοναδικέ μου φίλε.

ΚΩΣΤΑΣ (Μισοκλαμμένος) Νοιώθω τὸν πόνο σου καὶ πονῶ κ' ἐγώ.

ΜΙΜΙΚΟΣ (Φέβγοντας ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά του) ὦ! φίλε μου, ἔχεις καλὴ καρδιά... ἐγὼ εἶμαι ἐλεεινός;...

ΚΩΣΤΑΣ. Μὴν ἀπελπίζεσαι.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Νὰ ἐκεῖ ἔχω ὑπογραμμένες τὶς τελεφταῖς μου θέλησες... καὶ δῶ τὸ θάνατο τὸ δικό μου κ' ἐκείνης!.. (Δείχνει μιὰ στὸ γραφεῖο καὶ μιὰ στὸ σοφρ, πῶ εἶχε ρίψει τὸ ρεθορθεράκι).

ΚΩΣΤΑΣ (Παίρνοντας ὕψος σοβαρὸ) Εἶσαι στὰ συλλογικά σου... θέλεις νὰ γίνῃς φονιῆς τοῦ ἑαυτοῦ σου κ' ἐκείνης;

ΜΙΜΙΚΟΣ. Θέλω νὰ ἐκδικηθῶ τὴν τιμὴ μου.

ΚΩΣΤΑΣ. Ἡ ἐκδίκηση εἶναι λέξη πού δὲν εἶναι γραμμένη στὸ βιβλίον τοῦ πολιτισμοῦ.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Καὶ ὅμως σοῦ δίνει τὴ δύναμη νὰ ξελαφρωθῇ ἀπὸ τὸ βάρος πού σοῦ δώσε ἡ πειραγμένη σου τιμὴ...

ΚΩΣΤΑΣ. Ἀλλὰ ποῖός σοῦ εἶπε πῶς πειράχτηκε ἡ τιμὴ σου;.. Ἐκείνης ἡ τιμὴ μπορεῖ νὰ πειράχτηκε.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Φέρνει τὸ ὄνομά μου στὴν κοινωνία, τὸ ὄνομα πού τῆς ἔδωσα.

ΚΩΣΤΑΣ. Κολοκύθια. Τὸ ὄνομά σου τὸ παίρνεις πίσω.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Λερωμένο.

ΚΩΣΤΑΣ. Ἀμόλεφτο.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Εἶναι ἀμείλιχτη ἡ κοινωνία.. δὲ

χωρατεύει σὰν εἶναι γιὰ νὰ πειράξῃ... Τὸ χρέος μου λοιπὸν εἶναι νὰ σβύσουμε κ' οἱ δύο μας.

ΚΩΣΤΑΣ (Ἀκουεῖται κάπιο τρίξιμο κατὰ τὴν κάμαρα τῆς Κλειούλας, γυρνᾷ καὶ κοιτάζει. Ὁ Μιμίκος δὲ νοιώθει τίποτα) Ἀκουσέ με, ἀκουσέ με, δύο τρία λόγια ἔχω νὰ σοῦ πῶ καὶ φέβγω... εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθουμε νέα... μιὰ κακὴ προαίστησις με βασανίζει ἀπὸ χτές.... πρέπει νὰ δουλέψουμε καὶ γιὰ τὸν ἱερώτερο σκοπὸ πού ὑπάρχει στὸν κόσμον... Μὴ χάνεσαι λοιπὸν καὶ δὲν τέλειωσες ἐδῶ κάτω ὅ,τι ἔχεις ἀρχίσει. Μὴ σκοτίζεσαι, σοῦ λέω, γιὰ τὰλλα... Γενήκανε πού γενήκανε... ἔπες ἀπὸ τὸ καλαμάρι κ' ἔσπασε, μπουρεῖς νὰ τὸ κάνῃς νὰ μὴν ἔπες;.. εἶναι τελειωμένο πρᾶμα... ἡ χτεσινὴ μέρα πέρασε... ὅ,τι καὶ νὰ κάνῃς, τὰ πρᾶματα πού γενήκανε δὲν μπορεῖς νὰ τὰ κάνῃς νὰ μὴ γενήκανε. Μὴ σκοτίζεσαι τὸ λοιπὸν.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Καὶ ἡ ἀγάπη μου, καὶ ἡ ἀγάπη μου;

ΚΩΣΤΑΣ. Ἀφτὴ εἶναι χιτῆμα δικό σου... εἶναι φυτωμένη στὸ δικό σου τὸ χωράφι, νοικοκύρης εἶσαι νὰ μεταχειριστῇς τὰ μέσα πού μποροῦνε νὰ τὴν ξεράνουν.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Τί λές;

ΚΩΣΤΑΣ. Μαλιστα. Ρίξου μὲ πάθος σὲ ἄλλες ἀσכולές, κ' οἱ ἀσכולές ἀφτὲς ἄς νικήσουν τὴν ἀγάπη σου, πού εἶναι πιὰ χίμαιρα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Τὰ ὄνειρά μου;

ΚΩΣΤΑΣ. Κι ἀφτὰ δικό σου χιτῆμα, ἐκείνη δὲν ἀνακατέβεται, ρίξ'τα στὸ γιὰλὸ καὶ κάνε καινούρια.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Ἐρχοιο τόχεις.

ΚΩΣΤΑΣ. Πολὺ δύσκολο μάλιστα... Μιὰ τέτοια διαζέψη.., μιὰ τέτοια καταστροφή, νὰ πῶμε, ἔχουμε παραδείγματα πῶς πολλοὺς τοὺς ἔφερε σὲ ἀπόγνωση κ' ἔδωσαν τέλος στὰ βᾶσανά τους μὲ τὸ θανάτό τους...

ΜΙΜΙΚΟΣ. Βλέπεις;

ΚΩΣΤΑΣ. Ναι, ἀλλ' οἱ ἀνθρώποι ἀφτοὶ εἴταν ἀδύνατοι. Δὲν εἶχανε τὴ δύναμη νὰ ἀπομακρυνθοῦνε λιγάκι ἀπὸ τὰ πρᾶματα καὶ νὰ διοῦνε καὶ νὰ κρίνουν. Πόσες καταστροφὲς γίνονται στὸν κόσμον γι' ἀφτὴ τὴν ἀδυναμία τὴν ψυχική... Κάθε μέρα διαζύγια, φόντοι, μονομαχίες καὶ λοιπὰ... Μιὰ μικρὴ προσβολή, μιὰ παρεξήγηση φέρνει τὸ διαζύγιο, μιὰ λεζούλα φέρνει τὸ φόνον καὶ τὴ μονομαχία... γιὰτὶ ἀφτό; Γιὰτὶ δὲν ἔχεις τὴ δύναμη νὰ περιφρονήσῃς τὴ λεζούλα μ' ὅλη τὴν προσβολή πού μποροῦσε νὰ σοῦ

κάνῃ μέσα στὴν κοινωνία... Κ' ἡ περιφρόνησις εἶναι δύναμη, ἡ εἰλικρινὴς περιφρόνησις... Ἐσένα σὲ γνώρισαν δυνατό.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Φίλε μου, φίλε μου, δὲν εἶναι συμβουλὲς ἀφτές... ν' ἀφήσω νὰ ζῇ ἐκείνη πού κατὰστρεψε τὸ ὄρατό παλάτι τῆς ἀγάπης μου, πού γκρέμισε τὰ ὄνειρά μου... Ποτέ, ποτέ!

ΚΩΣΤΑΣ. Τὸν ἔνοχο πρέπει νὰ καταστρέψῃς.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Ἰσα, ἴσα τὸν ἔνοχο θέλω κ' ἐγώ νὰ καταστρέψω... μήπως ἐκείνη δὲν εἶναι ἔνοχος;

ΚΩΣΤΑΣ. Ὁχι.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Τί, εἶναι ἐκεῖνος;

ΚΩΣΤΑΣ. Οὐτε.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Ἀλλὰ ποῖός εἶναι λοιπὸν;

ΚΩΣΤΑΣ. (Δείχνει ὄζω ἀπὸ τὸ παράθυρο). Ἡ Φύση!

ΜΙΜΙΚΟΣ (Ἀπορῶντας). Ἡ Φύση!

ΚΩΣΤΑΣ. Ναι. Σίλωσε τὸ ροζινάντη τοῦ Δόν Κιχώτου, πάρε τὴν ἀσπίδα του καὶ τὸ σπαθί του καὶ τρέχα... γιὰτὶ σοῦ εἶπα ἀφτός εἶναι ὁ ἔνοχος.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Μὲ κοροϊδεῖς...

ΚΩΣΤΑΣ (Σοβαρά). Δὲ σὲ κοροϊδέω, σοῦ φέρνω μπροστὰ στὰ θολωμένα μάτια σου, ἀπὸ τὴν ἀέρα ἀφτό πού τονε λίνε παθῆς, τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια!

ΜΙΜΙΚΟΣ. Μα ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἔτσι γεννημένος.

ΚΩΣΤΑΣ. Ποῖός τὸ εἶπε; Ὁ κόσμος εἶναι ἀκόμη παιδί καὶ θὰ μεγαλώσῃ... εἶναι ἓνα κουβάρι κλωστή πού ξετυλίγεται, στὸ τέλος τοῦ κουβαριτοῦ ὑπάρχει ἡ τελειότητα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Ἀφτὰ εἶναι ἰδανικά.

ΚΩΣΤΑΣ. Ἰδανικὸ δὲν ὑπάρχει πού νὰ μὴν εἶναι δυνατό νὰ γίνῃ πρᾶμα... ἰδανικὸ δὲν ὑπάρχει, πού νὰ μὴν εἶναι σφιχτὰ σχετισμένο μὲ τὴ ζωὴ, νὰ μὴν ἔχῃ σ' ἀφτὴ τὴ ρίζα του... ἰδανικὸ θὰ πῇ μιὰ προσπάθεια, μιὰ λαχτάρα γιὰ καλυτέρεψη τοῦ πρᾶμα... ἔχουμε τρανὸ μάρτυρα ἀφτὴ τὴν ἱστορία τοῦ κόσμου... Τ' εἴταν ὁ κόσμος καὶ τί γέννηκε. Τί εἶναι καὶ τί θὰ γίνῃ; Ἡ συνήθεια πού μᾶς κάνει νὰ νομίζουμε πῶς δὲν μποροῦνε νὰ γίνουν ἄλλοιῶς τὰ πρᾶματα, μὲ ὑπαρχοῦν οἱ ξεχωριστοὶ τοῦ κόσμου πού τὰ σκέφτονται, ἡ σκέψη ξαπλώνεται καὶ λίγο λίγο γίνεται πεποίθησις ὅλου τοῦ κόσμου καὶ σὰ γίνῃ πεποίθησις ὅλου τοῦ κόσμου, ἔρχεται ὁ ἀόρατος νομοθέτης καὶ κάμει τὴ σκέψη ἀφτὴ κοινωνικὸ νόμον, δηλαδὴ, συνήθεια... Καὶ τώρα γιὰ νᾶρτοῦμε σ' ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει, δὲ μοῦ λές, σὲ παρα-

κοιμάται χωρὶς νὰ ξέρῃ ἡ κακότυχη πῶς μέσα στὸ σεντούκι ὁ ζουγράφος δουλεύει τὴ ζουγραφία τῆς ὅσο μπορεῖ καλλήτερα. Ὡς καὶ μιὰ ἐλιά πού εἶχε στὰ στήθια τῆς, κι αὐτὴ τὴν ζουγραφῆσε. Ξυπνάει αὐτὴ τὸ βράδυ βράδυ πλιά, σηκώνεται, ντύνεται, βγαίνει ὄζω, ψήνουν καφέ καὶ πίνουν μὲ τὴν πεθερά τῆς. Να κ' ἡ γριά βιαστικὴ βιαστικὴ κ' ἔρχεται, ὕστερα πέφτει ἀπὰ στὴ σκάλα καὶ κάνει πῶς λιγοθυμᾷ. Τρέχουν αὐτὲς μὲ τὰ νερὰ, τὴ ραίνουν, τὴ ρωτοῦν τί ἔχεις, θειά, τί ἔπαθες. Ὁχι, πηγιδιάμ', ἀπαντίζετε νὰ πάρου τ' ἀνησαμιάμ', τοί νὰ σὰς τὰ πῶ. Περνᾷ κομᾶτι, ἀρχινᾷ πλιά αὐτὴ τὰ καταλόγια καὶ τ' ἀνεροφῆματα, ὡχ. πού δὲν εἶχα μοῖρα νὰ γλυτώσω τὸ πηδῖμ' μόνη ὅ,τ' ὑπῆγα ὡς τὰ μᾶς τ' χουριοῦ, ἀπουδέχουμην ἓναν μὴ τὰ χαμπάρια, πούς πῆθαν ἡ κόρημ' τοί νὰ φτάζου γλήγουρα. Τότις πλιά εἴταν ὅ,τ' εἴταν ἡ φωνὴ μ' κουπηλλοῦδαμ', τοί τοῦ κικῶ. Ἡκουπούκαν τὰ γόναταμ', δὲν ἰδιαβαίναν μὲ κανέναν τρόπο. Καθίζου ἀπὰ σὲ μιὰ πέτρα τοί κλαίγου, τοί διαλογίζουμην τί νὰ κάνου. Μπρουστά νὰ πάγου, ἡ πίσου. Κάλλιου, λέγου, νὰ γυρίσου, γιὰτὶ ἡ κόρημ' πλιά ἡπῆθαν. Γιὰ ποιὸν νὰ πάγου; Γιὰ τοῦ γαμπρόμ; Φουτιά νὰ τοῦν κάψ. Τ' ἄλλη φουρά πού πῆγα μέδιουζῃ. Τόρα ἀπὰ στοῦν καμὸτ' μπου-

ρεῖ νὰ μὲ δερ' τσιόλα. Ἀίντε νὰ γυρίσου. Παίρνου τὰ μάτια κλαίμινα τοί τὴν καρδιά καμένη, τοί γυρίζου το' ἔρχουμην κουπηλλοῦδαμ. Νὰ μὴ σχουρέσ' τοί γιὰ τοί βάρους πού σῆδουκα. Δόμτου τοῦ ἔρμου τοῦ σιντούτσμ', νὰ τοῦ πάρου νὰ παγαῖνου.

Ἀνοίγει ἡ κοπέλλα, παίρνει ἡ γριά τὸ σεντούκι, μιὰ καὶ δύο καὶ στὸ τζιβαῖρτζιδικο. Ἀνοίγουνε βγαίνει ὁ ζουγράφος ἀπὸ μέσα, τοὺς δείχνει πλιά μιὰ ζουγραφία μ' ὅλα τῆς τὰ σάρτια. Αὐτοὶ πλιά καταχαρῆκαν. Τονε βάζουν καὶ κάνει καμιά δεκαριά τέτοιες, ὕστερα τὸν πλερώνουν κι αὐτὸν καὶ τὴ γριά, καὶ βγαίνουν καὶ φεύγουν. Σὰν ἔμειναν οἱ δύο τους, πιάνουν ἀπὸ κεῖ ὡς τὸ κάτω μέρος τῆς χώρας στὰ πλιὸ φανόμενα τερσέκια καὶ κολλοῦν ἀπὸ μιὰ ζουγραφία. Κολλοῦν καὶ μιὰ ἀπὰ στὴ σκάλα, στὸν τοῖχο τοῦ πρώτου τοῦ καφεενδιοῦ, γιὰ νὰ τὴ δῇ ὁ ἄντρας τῆς ἄμα ἔρτη. Ἐπέρασαν τρεῖς τέσσερις μέρες, ἔκουσεν πῶς ἦρτε ἓνα καίμιν κ' εἶναι αὐτὸς μέσα σηκώνονται αὐτοί, πᾶγουν ἀπὰ στὸ καίμιν, τὸν καλωσορίζουν, τοῦ κάνουν μιὰ ψευτοπολιτικὴ, τὸν παίρνουν καὶ τὸν βγάζουνε σὰ γαμπρὸ ὄζω. Καθὼς πᾶτῃς αὐτὸς τὸ ποδάρι του ἀπὰ στὴ σκάλα, χτύπησε μὲ μιὰ τὸ μάτι του ἀπὰ στὴ ζουγραφία ἐκείνη, τὴν εἶδε καλὰ καλὰ, τὴ γνώρισε πῶς εἶναι ἡ γυναῖκα του, μὰ δὲν ὤμλησε τίποτε. Παγαῖνου, πα-

ραπάνω, βλέπει ἄλλη μιὰ τὴν ἴδια. Προχωροῦν, ἀκόμα μιὰ. Τότε πλιά αὐτὸς δὲ βαστάζει, ρωτᾷ τοὺς φίλους του. Δὲ μοῦ λές, τί ζουγραφία εἶν' αὐτὴ, καὶ γιὰτὶ σ' ὅλα τὰ τερσέκια ἔχουν κι ἀπὸ μιὰ; Ναι, λέν αὐτοί. Τὴν εἶδαμε κ' ἐμεῖς ἐπρόχτες, καὶ ρωτήσαμε, καὶ μᾶς εἶπαν πῶς αὐτὴ ἀγαπῶσε ἓνα ζουγράφον καὶ γιὰτὶ αὐτὸς γύρεψε νὰ τὴν πάρῃ νὰ φύγουν, κ' ἐκείνη δὲ θέλησε, παρὰ ἤθελε νὰ τὸν ἔχῃ ἐδῶ, ἀπ' τὸ πῆσμα τοῦ τᾶκανε αὐτὰ γιὰ νὰ τὴν κάνῃ ρεζίλι. Αὐτὸς σὰν τᾶκουσε κόντεψε νὰ λιγοθυμήσῃ μὰ δὲ φανέρωσε τίποτε. Πᾶ στὸ σπῆτι του, ἀνοίγει τὴν πόρτα, βγαίνει ἡ μάνα του κ' ἡ γυναῖκα του μὲ τὰ γέλοια καὶ μὲ τίς χαρὲς νὰ τὸν προπαύουν, αὐτὸς μῆλο μαραμμένο. Κοιτάζονται αὐτὲς, ρωτιοῦνται μὲ τὰ μάτια τους, τίποτα δὲν καταλαβαίνουν. Κάθεται αὐτὸς, τσιμουδιά. τίποτα. Τὸ φαρκάκι ἔσταζε ἀπ' τὰ χεῖλιά του. Δὲ βαστάζαν πλιά, τονε ρώτησαν. Πρώτα ἡ γυναῖκα του. Τί ἔχεις μαθὲ κ' εἶσαι καταλυπημένος; Ἡ δουλειά σου δὲν ταίριαζε; Ἐνοια σου, κ' ἔχει ὁ Θεός. Αὐτὸς δὲ μιλᾷ. Περνᾷ κομᾶτι, βγαίνει ἡ γυναῖκα του ὄζω νὰ διατάξῃ τὸ φαγί, τονε ρωτᾷ ἡ μάνα του. Τί ἔχεις, γιέ μου, καὶ δὲ μᾶς τὸ λές γιὰτὶ εἶσαι τόσο συλλογισμένος; Τί νὰ σοῦ πῶ, λείει. Ἐτσι κ' ἔτσι μιὰ δουλειά, τῆς τὰ εἶπε ὅλα. Αὐτὴ πλιά γιὰ νὰ σιᾶσῃ. Ψέματα, γιέ μου, ψέμα-

καλῶ, γιατί σου φαίνεται ἡ Κλειούλα ἔνοχος ἀπέναντι στὴν ἀλήθεια ἀφ' ἧς ποὺ σοῦ εἶπα, στὴν ἀληθινὴ ἀλήθεια ;

MIMIKOS. Μὰ ὁ κόσμος δὲ ζῇ μὲ τὴν ἀλήθεια ἀφ' ἧς ποὺ λές... δὲν τὴν ἔκανε ἀκόμη συνήθεια του, κ' ἐγὼ ζῶ μέσα στὸν κόσμο, εἶμαι μέλος του... ἔχω τὸν ἴδιο χρωματισμό, ποὺ ἔχουν καὶ οἱ ἄλλοι, τὴν ἴδια ψυχὴ, τὴν ἴδια σκέψη... πῶς νὰ σ' τὸ πῶ, εἶμαι βγαλμένος ἀπὸ τὸ ἴδιο καζάνι...

ΚΩΣΤΑΣ. Μήπως ἐγὼ εἶμαι βγαλμένος ἀπὸ κανένα ἄλλο καζάνι ;

MIMIKOS. Δὲ λέω... μὰ ξέρω ἐγώ...

ΚΩΣΤΑΣ (Τὸν χτυπᾷ στὸν ὦμο). Φίλε μου, μὴ βγαίνης ἀπὸ τοὺς κύκλους τῆς λογικῆς... ὅταν ἡ λογικὴ σου λείπει πῶς ἀφ' οὗ εἶναι κόκκινο, γιατί ἐσύ νὰ παραδεχτῇς ἐκεῖνο ποὺ παραδέχονται οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ οἱ ἄλλοι νομίζουν πῶς εἶναι μαδί ; Γιατί ἀφοῦ ἡ λογικὴ σου λείπει, ἔφησε τὴ γυναῖκα σου ἐλέφτερη, γιατί πιά δὲν εἶναι δική σου ἡ γυναῖκα ἀφ' ἧς, δὲν μπορεῖς νὰ τὴν κάνης πιά ὁλοκληρωτικὰ δική σου, γιατί ἀγαπᾷ ἄλλον, θέλεις νὰ τὴ σκοτώσῃς ; Δὲ σοῦ φαίνεται, δὲ σοῦ τὸ λείπει ἡ λογικὴ πῶς θέλεις νὰ κάνης ἀδίκημα ;

MIMIKOS. Κώστα μου.

ΚΩΣΤΑΣ Ὑπαρξὲ κορίτσι τρυφερό ἡ Κλειούλα καὶ σ' ἀγάπησε, ἀρνίσαι πῶς σ' ἀγάπησε ;

MIMIKOS. Ὅχι.

ΚΩΣΤΑΣ. Εἶσαι βεβαιωμένος ;

MIMIKOS. Ἐχω πολλὰ δειγμάτια.

ΚΩΣΤΑΣ. Λοιπὸν σ' ἀγάπησε, εἴταν ἐφτυρισμένη μαζί σου, καμμιά ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει γι' ἀφ' οὗ σ' ἀγάπησε... δὲ ζήτησις τίποτα παρὰ τὰ φιλία σου καὶ τὴν ἀγάπη σου. Μὰ πέρασε καιρὸς, πολὺς, λίγος, δὲν ἔχει νὰ κάνῃ, κ' ἄρχισε ἡ ἀγάπη της νὰ ξεραίνεται σιγά-σιγά στὰ στήθια της καὶ μιὰ μέρα πέρασε. Φταίει ἀφ' ἧς ποὺ ἡ ἀγάπη της πέρασε ; Ἐνέργησε ἀφ' ἧς ἐπίτηδες γιὰ νὰ τὴν πεθάνῃ ; Ὅχι βέβαια. Θὰ εἴταν κουταμάρα σου νὰ πιστέψῃς ἕνα τέτοιο πρᾶμα. Πῶς εἶναι δυνατό νὰ θέλῃ νὰ κάνῃ ἕνα τέτοιο πρᾶμα, ἀφοῦ στὴν ἀγάπη σου ἔβρισκε τόση χαρὰ ; Κάτι λοιπὸν σκότωσε τὴν ἀγάπη της, κάτι ποὺ ἀφ' ἧς εἴταν ἀνήμερη νὰ τὸ πολεμήσῃ.

MIMIKOS. Ποιό ;

ΚΩΣΤΑΣ. Ὁ ἔνοχος ! Κατόπι τῆς παρουσιάσθηκε ἀφορμὴ καὶ γεννιέται στὰ στήθια της καινούριος ἔρωτας, γίνεται μεγάλος, τὴν ξετρελλαίνει,

μ' ἄλλους λόγους νὰ τὸ πῶ πὺρ παστρικά, γίνεται ἄλλος ἄνθρωπος, ὁ παλιὸς πάει... Ποιὸς φταίει σ' ἀφ' οὗ ; Πῆγε νὰ ζητήσῃ τὴν καινούρια τὴν ἀγάπη ;

MIMIKOS. Ἴσως.

ΚΩΣΤΑΣ. Κι ἂν πῆγε νὰ ζητήσῃ πάλι ποιὸς φταίει ;

MIMIKOS. Ἐκεῖνη.

ΚΩΣΤΑΣ. Ὅχι.

MIMIKOS. Πάλι ἡ φύση ;

ΚΩΣΤΑΣ. Μάλιστα, ὁ ἔνοχος !

MIMIKOS. Κώστα μου, μὲ κάνεις καὶ ζαλίζουμαι.

ΚΩΣΤΑΣ. Ἀ! εἶναι τρομερὴ, πολὺ τρομερὴ ἡ ἀλήθεια.

MIMIKOS. Τρομερὴ !

ΚΩΣΤΑΣ. Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι πῶς ἡ γυναῖκα σου εἶναι ἄλους διόλου ἀθώα ἀπ' ὅ,τι σοῦ συνέθηκε.

MIMIKOS (Ἐξάφεται) Κ' ἐμένα ποὺ μὲ καταστρεψέ... ποὺ μ' ἔρριξε στὰ βάζανα, στὴ δυστυχία, στὸ ὄνειδος ;

ΚΩΣΤΑΣ. Προτιμώτερο ν' ἀδικιέται κανεὶς παρὰ ν' ἀδικῇ, λείπει ὁ φιλόσοφος.

MIMIKOS. Μόνο οἱ Θεοὶ μποροῦνε νὰ τὸ κάνουν ἀφ' οὗ.

ΚΩΣΤΑΣ (Τὸν χτυπᾷ χαϊδεφτικὰ στὸν ὦμο) Ἐ! φίλε μου, βλέπω τὴν ἀδυναμία σου καὶ λυποῦμαι... φορεῖς καὶ σὺ τὰ γυαλιὰ ποὺ σοῦ δώσανε... Σὲ ἤθελα ἀνώτερο ἀπὸ τὴν περίστασι...

MIMIKOS. Μ' ἔρχονται δάκρυα...

ΚΩΣΤΑΣ. Κέντρο τοῦ Συνόλου εἶναι τὸ ἐγώ... δὲν τὸ κρίνεις ἀφ' οὗ ἀπὸ τὴν ἀγάπη σου, ἀπὸ τὴ λύπη σου, ἀπὸ τὴ θέλησή σου ; Γιατί θέλεις νὰ σκοτώσῃς τὴ γυναῖκα σου ; Γιατί πειράχτηκε τὸ κατ' ἐμὲν τὸ ἐγώ ; γιατί θέλεις νὰ σκοτώσῃς τὸν ἑαυτό σου ; Γιατί προσβάλλθηκε τὸ ἐγώ, καταστράφηκε ὅπως λές... Καὶ κεινῆς τῆς μέλει γιὰ σένα, ἀφοῦ ἔχει νὰ κοιτάξῃ τὸ δικό της τὸ ἐγώ, πῶς μποροῦσε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἐγώ της καὶ νὰ κοιτάξῃ ἐσένα, ποὺ δὲν εἶσαι ἐγώ της, ἀλλὰ σὺ ; Δηλαδή κατιτίς ὀξὺ ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, ποὺ δὲ συνδέεται μαζί σου ὅτε κάνε μὲ μιὰ μικρὴ, ἀσήμαντη φλεβίτσα ; Ἄν τὸκαμε, δὲ θὰ εἴτανε θυοία ; Καὶ ποιά μεγαλύτερη θυοία ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψή τοῦ ἑαυτοῦ μας ; Εἴμαστε Χριστοί ;

MIMIKOS. Ἐγὼ θὰ τὸκαμα.

ΚΩΣΤΑΣ. Δὲν μπορεῖς νὰ τὸ ξέρεις... Δυὸ σώ-

ματα καὶ μιὰ ψυχὴ, σοῦ λένε, κολοκύθια, ἀφ' ἧς δὲν εἶναι ὁ φυσικὸς νόμος, ὁ φυσικὸς νόμος, ὁ σωστός νόμος δηλαδή, εἶναι μιὰ ψυχὴ κ' ἕνα παιχιδάκι, κατιτίς ποὺ ἐφχαριστεῖ τὴν ψυχὴ.

MIMIKOS. Καὶ ἡ κοινωνία μας τί λέγει ;

ΚΩΣΤΑΣ. Λόγια παιδικήσια. Δὲ φαντάστηκε σὰ δημιουργοῦσε νόμους πῶς κι ἀλλοιότικα εἴτανε δυνατό νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἐνότητά της... Δὲν μποροῦσε λοιπὸν κ' ἡ γυναῖκα σου νὰ κάνῃ κι ἀλλοιῶς, γιατί μπροστὰ στὰ πάθια ποὺ μᾶς κυριέθουνε, ἐμεῖς τί εἰμαστε ; Πλάσματα ἀδύνατα, ποὺ δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ πᾶνε ἀλλοῦ, παρὰ μόνε ἐκεῖ ποὺ τὰ ὁδηγοῦνε τὰ ἴδια τους τὰ πάθια... Δηλαδή ὁ ἔνοχος ! Ἄιντε, πάρε τὸ σεντουκάκι σου καὶ πάμε... Διῶξε καὶ σὺ τὸν παλιὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ γίνου καινούριος... ὁ παλιὸς εἶναι σαπίλα, σκουριὰ, ἀρρώστια, εἶναι θάνατος... ὁ καινούριος ποὺ θὰ γίνῃς θᾶνα ὑγιής, οἰκοδομητικός... Ἄιντε, πάμε...

MIMIKOS (Ἀδύνατα) Δὲν μπορῶ... δὲν ἔχω τόση δύναμη...

ΚΩΣΤΑΣ. Δὲ σὲ πείσανε λοιπὸν ἀφ' ἧς ποὺ σοῦ εἶπα ;

MIMIKOS. Εἶσαι ροδερὸς ἄνθρωπος... Μόνε νὰ θαμάσῃ, κανεὶς, μπορεῖ...

ΚΩΣΤΑΣ. Σ' ἐπεισαν... Τὸ διαβάζω στὰ μάτια σου... βέβαια, δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἀλλοιότικα... Ἄν εἴταν ἄλλος θὰ σοῦλεγε νὰ τὴ συχωρέσῃς καὶ ν' ἀγαπήσῃς πάλι... μὰ ἀφ' οὗ θὰ εἴτανε κακούργημα, ἡ ψυχὴ της χωρίστηκε ἀπὸ τὴ δική σου, δὲν μπορεῖ πιά νὰ ἐνωθῇ, γιατί ἐνώθηκε μὲ τὴν ψυχὴ ἄλλου... Ἄιντε, σκίσε τὸ χαρτί ἐκεῖνο, σκίσε το... (Ὁ Μιμίκος πηγαίνει μηχανικὰ καὶ σκίζει τὴ διαθήκη) Μπράβο ! Μὲ χαρὰ μου βλέπω ὥς στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς κοινωνίας... Πέταξε μακριὰ καὶ τὸ φονεῖ ἐκεῖνο... (Ὁ Μιμίκος μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀδειάζει τὸ ρεβορβερὰκι καὶ τὸ πετᾷ ἀπὸ τὸ παράθυρο) Καὶ τώρα πάμε... Ἄλλου, ἄλλου θὰ δημιουργήσῃς καινούρια ἰδανικά, καινούριες ἀγάπες, καινούρια ὄνειρα...

MIMIKOS (Μὲ ἀδύνατη φωνή) Στάσου, ἔχω ἀκόμη κάτι νὰ κάνω... Πήγαινε ἐσύ.

ΚΩΣΤΑΣ. Καλὰ, ἐγὼ φέγω, μὰ ἔχω τὸ λόγο σου.

MIMIKOS (Τὸν ἀγκαλιάζει καὶ κλαίει) Ναι, τὸν ἔχεις, ἀγαπημένε μου, μοναδικέ μου φίλε, σὰν ξεχάσω, σὰν ξεναγενηθῶ σὲ σένα θὰ τὸ χρεωστῶ...

ΚΩΣΤΑΣ. Τίποτα σὲ μένα... Στὴ λογική!... Σὲ προσμένω στὸ σπίτι μου.

τα. Τὴ γυναῖκα σου δὲν τὴν ἔχει κανεὶς. Μαζί καθοῦμαστε μέρα καὶ νύχτα, ποτὲ δὲν εἶδα ἀπάνω της τὸ παραμικρό. Πῶς ; λέει αὐτός. Τὰ μάτια μου θὰ πιστέψω ἐγώ, ἡ ἐσένα ; Δὲν τὴ θέλω καὶ καλὰ. Ἐ-σύ ποὺ τὴ συμμαζεψες, ὅ,τι θέλεις κάνε την. Ἐγὼ δὲν τὴ θέλω γιατί σὰν εἴταν αὐτὴ καλὴ δὲ θὰ τὴν ἔβγαζαν οἱ γονεῖς της μὲς ἀπ' τὸ σπίτι. Αὐτὴ, γιόκαμ', εἶναι βασιλοπούλα, καὶ τέτοια πράγματα δὲν τὰ κάνουν οἱ καλὲς μὴν τὰ πιστέψῃς. Εἶναι ἀδύνατο· θὰ τὴ χωρίσω, φωνάζει αὐτός, καὶ φρόντισε νὰ τῆς τὸ πῆς. Κλαίγ' ἡ κακότυχη ἡ μάννα, σκοτώνεται, σὰν εἶδε πῶς ὁ γιὸς της δὲν ἔλλαξε σηκώ-νεται καὶ πᾶ καὶ τῆς τὸ λέει, πῶς ὁ γιὸς μου δὲ σὲ θέλει. Τί νὰ κάνω, κόρη μου, τόσο εἴταν κιςμέτι νὰ ζήσουμε μαζί. Καὶ γιατί, λέει ἡ κοπέλλα, τί ἔκανα καὶ δὲ μὲ θέλει ; Τὸν ῥώτησα, λέει, καὶ μὲ εἶπε πῶς αὐτὸ τὸ ξέρεις ἐσύ. Μὰ δὲν ξέρω τίπο-τε. Μπαίνει ἡ γυναῖκα του, τὸν παρακαλεῖ, τὸν ῥωτᾷ, γιατί δὲ μὲ θέλεις, τί σ' ἔκαμα, ἐκεῖνος πλιά μπαρούτι. Δὲν ἔχω καὶ νὰ μιλῶ παραπάνω, τῆς λέει, θὰ τὸ μάθης μιὰ μέρα. Νὰ δοῦμε, λέει ἡ γυναῖκα του, ἐγὼ θὰ τὸ μάθω, ἡ ἐσύ. Νὰ ὁ Θεὸς ἀπὸ πάνω, μᾶς βλέπει καὶ μᾶς ἀκούει... Σ' ἐκεῖνον σ' ἀφίνω κ' ἐκεῖνος ἄς παιδέψῃ.

Καὶ βγαίνει ἡ κακότυχη καὶ φεύγει. Ποὺ πῆγαί-

νε, καὶ αὐτὴ δὲν τὸξερε. Στὸ δρόμο ὅμως τῆς ἦρθε ἕνας στοχασμός καὶ μὲ μιὰ τ' ἀποφάσισε κιόλα. Πάγει καὶ μπαίνει μέσα σ' ἕνα φραγκοραφτάδικο καὶ παραγγέλνει μιὰ φορεσιὰ ἀντρίκια ρούχα. Σὰν τελείωσαν, τὰ φοραίνει αὐτὴ, παίρνει κ' ἕναν ἄνθρωπο μαζί της καὶ παγαίνει, παγαίνει ὅσο ποὺ βρέθηκε ἔ-ξαφνα σὲ μιὰ χώρα μεγάλη μπροστὰ, καὶ σὰν εἶδε πῶς δὲν εἶχε πλιά τίποτε νὰ φοβηθῇ. Πλερώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἑστέρνει πίσω. Τότες αὐτὴ, ποὺ ἔγινε πλιά αὐτός, ἀρχινᾷ μὲ τὴν ἀράδα τοὺς δρό-μους καὶ τὰ σοκάκια τῆς χώρας, καὶ βλέπει, νὰ δῇ ποὺ μπορεῖ νὰ βρῇ μέρος νὰ δουλέψῃ, νὰ ζήσῃ. Γυρί-ζει αὐτός, γυρίζει, βγαίνει ἀπ' ὅ,τι ἕνα ἀλάνι μεγάλ-λο, βλέπει ἕνα χτίριο ὅλο μαρμαρο, καὶ ἀπάνω ἀπ' τὴν πόρτα μεγάλα γράμματα ἔγραφε «Τὸ δικίον δι-καστήριον». Πάει αὐτός ὁλοῖσις μέσα χαίρεται τὸ δι-καστή. Καθὼς εἶχε ἀνάστημα καὶ χάρη κι ὁμορ-φικὰ καὶ ξυπνάδα, καὶ τίποτις δὲν ἔλειπε ἀπὸ πάνω του, ὁ δικαστὴς ἄμα τὸν εἶδε τὸν ἄρεσε ἀπ' τὰ φερσίματά του, τοῦ καλομίλησε, τὸν τράταξε κ' ἔ-ναν καφέ. Λόγια ἀπ' αὐτὰ λόγια, τὸν ῥώτησε ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει. Ἐρχομαι, λέει ὁ ξένος, ἀπ' τὴν τάδε χώρα μὲ σκοπὸ νὰ ζητήσω θέ-ση νὰ ζήσω, γιατί ἐκεῖ ποὺ εἶμουν αὐτὴν ἡ ξε-νολογία καὶ δὲν ἄφηναν ὅπως εἶχαμε ἄλλη φορὰ

θέσεις. Ξέρεις καλὰ γράμματα ; Καμιά ξένη γλώσ-σα ; Ξέρω, λέει, φραντσέζικα, καὶ τὴ δική μας τὴ γλώσσα καλὰ. Καθίσε, λέει, ἐδῶ πέρα λίγον και-ρὸ, καὶ βλέπουμε. Καθίζει αὐτός ἐκεῖ, ἀρχίζει τὸ γράψιμο, δούλευε, δούλευε παστρικά καὶ τίμια μιὰ μέρα, δυὸ, τρεῖς, ἕνα μῆνα, ἕνα χρόνον, ὁ δικαστὴς ἔβλεπε μεγάλη ξυπνάδα στὸν ξένο. Εἴταν πλιά κατ-ευχαριστημένος μαζί του Σὰν πέρασαν τρία τίς-σερα χρόνια κ' εἶδε ὁ δικαστὴς πῶς εἶναι ἱκανὸς αὐ-τός νὰ γυρίσῃ τὴ δουλειὰ ὅλη μοναχός του, τὰ γρα-ψίματα, τίς δίκας κι ὅλα, σκέφτηκε νὰ τὸν κάνῃ γαμπρὸ στὴ μιὰ καὶ μοναχὴ κόρη ποὺ εἶχε, γιὰ νὰ τραβηχτῇ πλιά κιόλα νὰ συχάσῃ ἐκεῖνος στὰ γερά-ματά του. Ἐλα δὲ ἡ κόρη του ποὺ εἶχε πόθο νὰ γίνῃ καλογριὰ κι ὁ πατέρας της δὲν ἔστρεψε ! Αὐτὴ πλιά τὸ εἶχε μεράκι καὶ τόλγιε καὶ στίς γειτόνισσες πῶς ἤθελε νὰ καλογερέψῃ κι ὁ πατέρας της δὲν ἄφινε. Τῆς προξένεσε ἕνα, δὲ δέχτηκε τῆς προ-ξένεσε ἄλλον, τὰ ἴδια. Κάθονταν πλιά κλεισμένη καὶ διαλογίζονταν, τί νὰ κάνῃ. Μιὰ μέρα ἀποδέ-χεται πάλι τὸν πατέρα της καὶ πηγαίνει μέσα στὸν ὄντα της καὶ τῆς λέει : Κόρη μου, ἔτσι κ' ἔτσι, ἕνα ξυπνὸ πλῆκαρι, καὶ θέλω νὰ σοῦ τὸ δώσω, γιατί σὰν ἀπεθάνω συλλογιόμαι τί θὰ γίνῃς μοναχὴ. Αὐ-τὴ πλιά γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ στὰ γεράματά του τὴν

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Μιμικός μόνος

Ἡ θυσία πρέπει νὰ γίνη πέρα ὡς πέρα... νὰ τῆς δώσω τὸ διαζύγιο... (Γράφει, ὕστερα σηκώνεται.) Μπορεῖ πιά νὰ ξανάρτουν σὲ μένα ἐφτυχισμένες μέρες... νὰ γίνω καινούριος... νὰ ξεχάσω τὸν παλιὸ τὸν ἄνθρωπο; Ἡ ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς τί μπορῶ νὰ κάνω; Ἐκείνη πιά εἶναι ξένη... ἀλήθεια!.. ὦ! ἐφτυχία μου ποῦ εἶσαι... ὦ! ὄνειράτα! ὦ ἰδανικά! Καταστροφή! (Στέκεται ἀπότομα καὶ προσπαθεῖ ν' ἀκούσῃ. Ἀκούεται μιὰ μακρυσμένη φωνή. Ἡ φωνὴ λίγο-λίγο ἀκούεται πιὸ καλὰ, ὥσπου διακρίνονται οἱ λέξεις: Παρέρτημα... ἡ φυγὴ τῆς Λάρισσας, παρέρτημα... Ὁ Μιμικός τινάζεται). Συμφορά!.. Γενικὴ συμφορά! Μισὰ μας, ὅλα μισὰ... (Βάζει σὲ μιὰ τσάντα μερικὰ πράγματα, φορεῖ τὸ καπέλο του. Κρατεῖ τὴν τσάντα). Ὅλα κομμάτιασμα θέλουνε, ὅλα ἀφάνισμα... ὁ παλιὸς ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ξεχαστῇ... καὶ τὸ παιδί, τὸ παιδί τὸ ἀξεμάλλιαρο, τὸ ἀξυπόλυτο νὰ γίνη ἄντρας... ντυμένος μὲ τὸν καιρὸ... Συμφορά!

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Κλειούλα μονάχη

(Ἀνοίγει τὴν πόρτα τῆς κάμαρᾶς τῆς καὶ βλέπει τὸ Μιμικό ποῦ γάνεται ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ βάλθους. Εἶναι μακρυνταμένη, μὲ γάντια καὶ μακρι βέλο. Ἀνεβαίνει τὸ βέλο τῆς καὶ πλησιάζει στὸ γραφεῖο καὶ παίρνει ἕνα χαρτί καὶ διαβάζει: ὕστερα ψιθυρίζει) Δικιοσύνη!.. Ἀπολύτρωση!..

23 τοῦ Δεκ. 1905.

ΣΙΩΠΗ

Ποτὲ δὲ μεταστῆθηκε τέτοιο λαμπρὸ φεγγάρι. Στὰ μεσουράνια αἰκίνητο νὰ χύνη τόσο φῶς. Τὴ νύχτα αὕτῃ κοιμόνταν ἡ πόλη βυθισμένη στὸν ὕπνο καὶ τὴν σκέπαζεν ὁ πέπλος ὁ λευκός.

Αὔρας πνοὴ δὲν τάραζε τὴν θεϊκὰ γαλήνη, Κάθε φωνὴ τὴν ἔδουσε τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ Καὶ μακριὰ ἢ θάλασσα ἀτμολαμπισμένη Στὴν ἀγκαλιά κοιμόνταν τοῦ ἀπρότατου γαίλου.

Τὰ μάτια μας μιλούσανε καὶ τρέμανε τὰ χεῖλη Κι' ἐγὼ ὁ φτωχὸς δὲν ἤξερα μὲ λόγια νὰ σοῦ πῶ Τὸν ὕμνον ὅπου ἀνέβαινε βαθυὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου Καὶ τῷ σῶμα στὰ χεῖλη σου μένα φίλῃ σιγὰ.

Περσείας, Μάρτης 1906.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

καρδιά τοῦ πατέρα τῆς δέχτηκε νὰ τὴν πάρῃ. Τότες αὐτὸς σηκώνεται μὲ τὴ χαρὰ ἐκείνη καὶ πάει καὶ κάνει προξενιά καὶ τοῦ γραμματικοῦ του.

Αὐτὸς ζήτησε ν' ἀποφύγῃ μὰ δὲν τὸ κατάφερε. Τοῦ εἶπε πῶς δὲν παντρεύεται, τοῦ εἶπε πῶς εἶναι μικρὸς, πῶς ἔχει ραμέλια καὶ περιμένουν ἀπὸ κεῖνον οἱ ἀδερφάδες κ' ἡ μάνα του, τοῦ κάκου. Ὅλα ὁ γέρος τὰ εὐκόλυνε, καὶ ὅταν τοῦ εἶπε πλιά πῶς ἐγὼ εἶναι ἀφορμὴ κ' ἔρθε σ' αὐτὴ τὴ θέση, κ' ἐστὶν καταδέχεται νὰ μοῦ χαλάσῃ τὴν καρδιά; Τότες πλιά αὐτὸς γυρίζει καὶ τοῦ λέει: ὦ! αὔριο τουλάχιστο νὰ σκεφτῶ. Ἄς εἶναι, λέει ὁ γέρος δικαστῆς. Τὸν ἀφίνει καὶ φεύγει, νὰ σκεφτῇ ὁ γραμματικὸς. Σηκώνεται αὐτὸς τότε καὶ πάει καὶ ρωτᾷ τὴς γειτόνισσες, τί πράγμα εἶναι τοῦ δικαστῆ ἡ κόρη. Τί συστήματα ἔχει καὶ ἀρότου ἦρθα ἐδῶ τέσσαρα χρόνια τώρα δὲν τὴν εἶδα; Ἀχ, παληκάρι μ' ἔναι αὐτὴ. Αὐτὴ ἡ κοπελλοῦδα εἶναι καλὴ, μὰ ἔχει μιὰ λαχτάρα νὰ γίνη καλογριά καὶ ὁ πατέρας δὲν τὸ στέργει· γι' αὐτὸ καθεται κλεισμένη καὶ δὲ βγαίνει ποθενά. Θαρρεῖ πῶς ἄμα ἐβγῇ ὅζω θὰ τὴν παντρεύῃ ὁ πατέρας τῆς. Τότες αὐτὸς λέει: Ἄ! καλὰ τὴν ἔχω. Γυρίζει, παγαίνει στὸ δικαστήριον, καθίζει, νὰ καὶ ὁ γέρος δικαστῆς κ' ἔρχεται. Τί χαμπάρια; τοῦ λέει. Σκέφτηκες; Ναί, λέει, τ' ἀποφάσισα

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν ἑλλάδα Δρ. ΓΘ. — Γιὰ τὸ ἑξωτερικὸ
Φρ. ΧΡ. ΓΘ

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ἰπουργεῖον Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὁφθαλμιατρεῖο), Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια) στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλὴ).

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνδὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΜΙΑ

δωρεὰ γιὰ τοὺς γεροὺς ἀνθρώπους. Νὰ τί ζητήσαμε τόσες φορές ἀπὸ τὴς σιῆλης τοῦ «Νουμᾶ» καὶ νὰ τί ἔρχονται νὰ κάνουνε σήμερον δυὸ μεγαλόκαρδοι πατριῶτες ποῦ ἀποφασίσανε νὰ ἰδρύνουν τὸ Γυμνασιὸν Σκολεῖον. Κέρδος σημαντικὸ καὶ αὐτὸ ποῦ τὸ χρωστάμε τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶνες, ἀφοῦ τὰ Σουηδικὰ θάματα μᾶς ἀνοίξανε τὰ μάτια καὶ μᾶς κάνουνε νὰ νιώσουμε πῶς πλάθονται τὰ γερά κορμιά καὶ πῶς οἱ λαοὶ δοξάζονται.

Οἱ ἄρρωστοι κ' οἱ σακάτηδες εὐεργετηθήκανε ἀρκετὰ ἴσαμε τώρα. Οἱ Σκολαστικοὶ πήρανε καὶ παίρνουν τὸ πλουσιώτερον μεριτὸν (τὸ μεριτὸν τοῦ λιονταριοῦ) ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκὴ, ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια, γενναιοδωρία. Μοναχὰ οἱ γεροὶ ἀνθρώποι μένανε παραγκωνισμένοι. Γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα ἢ δωρεὰ τοῦ Ρέστοβιτς καὶ τοῦ Τσανακλῆ ἔχει μεγάλη σημασίαν καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη καὶ ἡ πιὸ εὐγενικὴ νίκη ποῦ κερ-

δίζουμε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες— ὅχι νίκη ποδῶν ἢ χειρῶν, νίκη σὲ πῆδημα, σὲ τρέξιμο ἢ σὲ πάλεμα, ἀλλὰ νίκη τῆς ψυχῆς, καὶ γιὰ τέτια τὴ χαιρετάμε.

«Τὸ αὔριο γλήγορα θάναί καὶ καλύτερο» ἔλεγε ὁ ἀρχαῖος ποιητῆς, καὶ αὐτὸ τὸ «καλύτερο αὔριο» θὰ μᾶς τὸ φέρει τὸ Σ ή με ρ α ποῦ ἀρχίσῃ νὰ γίνεταί κάπως καλὸ. Ὅπως βρεθῇνε δυὸ πατριῶτες σήμερον νὰ φροντίσουνε γιὰ γ ε ρ ᾱ κ ο ρ μ ι ᾱ, θὰ βρεθοῦνε καὶ ἄλλοι δυὸ, ἢ καὶ περισσύτεροι, αὔριο νὰ φροντίσουνε γιὰ γ ε ρ ᾱ μ ν α λ ᾱ, καὶ τὸ Γυμνασιὸν Σκολεῖον δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ φέρει, γλήγορα ἢ ἀργά, τὸ ἀδέρφι του, τὸ Πνευματικὸν Σκολεῖον, ἀφοῦ καὶ τὰ δυὸ Σκολεῖα μᾶς λείπουνε, καὶ τὰ δυὸ Σκολεῖα μᾶς χρειάζονται γιὰ νὰ πλάσουμε γεροὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ βαστάξουνε στὴ ζωὴ τὸ ἔθνος μας. Καιρὸς πιά νὰν τὸ νιώσουμε ἐμεῖς αὐτοί, νὰν τὸ νιώσουν οἱ πλούσιοι πατριῶτες, ἀφοῦ τὸ ἐπίσημον Κράτος κοιμᾶται κάτω ἀπὸ τὴς κοινοβουλευτικῆς δάφνης του.

ΓΥΡΙΣΕ

ἀπὸ τὴν Κύπρον ὁ Ματσούκας, ἐνθουσιασμένος μὲ τὴν ὑποδοχὴν ποῦ τοῦ κάτανε καὶ κάτω κ' ἐτοιμός, ἀφοῦ λίγο ξεκουραστὴν στὴν πατρίδα του, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ πατριωτικὰ του ταξίδια.

Ἀπὸ τὴν Κύπρον μάζωξε, ἀπαγγέλλοντας τὰ τραγούδια του, ἐκατὸ χιλιάδες φράγκα γιὰ τὸν Ἐθνικὸ Στόλο, μὰ δὲν εἶναι αὐτὸ ποῦ τὸν ἐνθουσιάζει· ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Ματσούκα κρατιέται ἀπὸ ψηλότερα, εἶναι καθαρὰ ποιητικὸς ἐνθουσιασμὸς, μὴν ἔχοντας καμιά σκέψη μὲ τὴς χιλιάδες, ὁ ἀγὼς ἐνθουσιασμὸς ποῦ γεννιέται στὴν ψυχὴν ὅταν κανεὶς νιώθῃ πῶς μὲ τὰ λόγια του καὶ μὲ τὴς πράξεις του συγκινεῖ τὴς ψυχὴς καὶ ὅχι μοναχὰ τὰ καμῖρια.

Πόσες χιλιάδες μὰς ἔφερες ἀπὸ τὴν Κύπρον; τονε ρωτήσαμε τὸ Ματσούκα, ἀλλὰ ἡ ἀπάντησή του εἶταν·

—Μὴ ρωτᾷς γιὰ χιλιάδες, ἀλλὰ γιὰ πατριῶτες, γιὰτὶ πατριῶτες ἐφτεῖνα καὶ κάτω.

Τὸ Ματσούκα τὸν εἶπαν Ἑλληνοπλάστη καὶ τοῦ ἀξίζει στ' ἀλήθειαν ὁ μεγάλος καὶ βρῦς αὐτὸς τίτλος.

Ο ΣΕΡΙΓΚ

ὁ νικητῆς τοῦ Μακρῶνιου μᾶς ἔδωσε μιὰ συνταγὴν ποῦ ἂν τὴν ἀκολουθήσουμε, λέει, πιστὰ θὰ

νὰ μὴ σοῦ χαλάσω τὴν καρδιά. Ἐκεῖνος πλιά πέταξε ἀπ' τὴν χαρὰν τοῦ ποῦ ἔκανε τέτοιο γαμπρὸ. Τὸν παίρνει πάει στὸ σπίτι του, κάνουν τὰ συνηθισμένα, ἀρραβωνιάζει τὴν κόρη του, ὕστερα ἀπὸ κομᾶτι καιρὸ ἀρχινᾷ καὶ ὁ γάμος, στεφανώνουν κιόλα. Τοῦς πήρανε, γαμπρὸ καὶ νύφη, καὶ τοῦς πήρανε στ' ἀρχοντικὸ ποῦ τοῦς εἶχαν ἐτοιμασμένα νὰ κατοικήσουν. Σὰ μένανε μοναχοὶ τοῦς, λέει ὁ γαμπρὸς στὴ νύφη. Ἐχω ἕνα κρυφὸ λόγον νὰ σοῦ πῶ. Ὁρρίζεσαι πῶς δὲ θὰ τὸ πῆς ποτὲ σὲ κανέναν; Ὁρρίζουμαι, λέει αὐτὴ. Νὰ μὴ σὲ χαρῶ καὶ ἂν τὸ πῶ. Τότε λέει αὐτὸς: Ἐγὼ εἶμαι γυναῖκα σὰν ἐσένα. Ἐρχεσαι νὰ ζήσουμε μαζί σὰν ἀδερφάδες, χωρὶς νὰ μάθῃ ποτὲ κανεὶς τίποτα; Ἀπόρησε αὐτὴ, ὅμως χάριξε καὶ παραπολὺ ποῦ τανε θηλυκὸς ὁ γαμπρὸς, καὶ θὰ ζοῦσε πάλι σάνε πρῶτα. Καλὰ, λέει ἡ νύφη, κ' ἐγὼ καλὴτερο πρᾶμα δὲ μπορούσα νὰ ἔδρω. Θὰ σ' ἔχω σὰν ἀδερφή, καὶ θὰ ζοῦμε πολὺ ὁμορφα καὶ ἀγαπημένα. Μὰ πῆς μου, τί σ' ἔκανε νὰ φαίνεσαι πῶς εἶσαι ἄντρας καὶ ὅχι γυναῖκα; Καθίζει αὐτὸς καὶ δηγοῦται ὅλη του τὴν ἱστορίαν. Τότες ἡ νύφη λέει στὸ γαμπρὸ: Ὁρρίζεσαι κ' ἐγὼ πῶς δὲ θὰ φύγῃς ποτὲς ἀπὸ κοντὰ μου καὶ ἂν ἔρτουν ἀκόμα καὶ σὲ ζητήσουν καμιά φορὰ; Ὁρρίζουμαι, λέει, στὴν ἀγάπην μας. Κ' ἔτσι ζοῦσαν πλιά σὰν ἀδερφάδες.

Ἄς τοῦς ἀφήσουμε τώρα ὅπως τοῦς ξερεῖ ὁ κόσμος ὅλος, τὰ γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη νὰ χαίρουνται τὰ καλά τους, καὶ ἂς πᾶμε στὸ παλάτι νὰ δώμε τί γίνεται ἀφ' οὗτου ἔβγαλαν τὸ παιδί τους ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα καὶ τῷστεῖλαν στὰ μικρινὰ. Ἐκεῖ τώρα ἄλλες ἀρχοντίες. Ἀλλὰ καλὰ μεγαλότερ' ἀπὸ τὰ πρῶτα. Τὴ βασίλισσα ὅμως πάντα ὁ καημὸς τὴν ἔτρωγε, ποῦ πᾶγε καὶ ἔφρεσε στὰ ξένα τὸ παιδί τῆς.

Ἐκανε κ' ἕνα γιὸς σ' αὐτὸ τὸ μεταξύ κ' ἐκεῖνος πλιά εἶταν ἡ χαρὰ τοῦ βασιλέως. Μεγάλωσε ὁ γιὸς του, ἔγινε 19—20 χρονῶν παληκάρι, καὶ ὅσο μεγάλωνε καὶ αὐτὸς, τόσο τὸν ἔτρωγε ὁ καημὸς ὁδῶλεπε τὴ μάναν του πάντα λυπημένη καὶ μαυροφορεμένη. Μιὰ μέρα τὴν ξεμοναχέει καὶ τῆς λέει: Ἄ μ' ἀγαπάς, μητέρα, πῆς μου το, τί ἔχεις καὶ σὲ βλέπω πάντα δακρυσμένη. Ἐστὶν μιὰ βασίλισσα, καὶ νὰ φορῇ πάντα μαῦρα καὶ νὰ κλαίγῃς καθήμερη, τί ἔχεις μαθή; Πῆς μου το, ἢ μ' ἀγαπάς. Τί νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου, ἐγὼ δὲν εἶμαι γιὰ καημοὺς καὶ γιὰ πίκρες. Ἀφῆσέ με νὰ λυώνω ἐγὼ μοναχῇ. Ὅχι, μητέρα. Ἀπὸ δῶ εἶχε, ἀπὸ καὶ εἶχε, τὴν ἀναγκασε καὶ τοῦ τὰ εἶπε ὅλα! Τὸ παληκάρι σάστισε σὰν τῆκουσε, ὕστερα λέγει στὴ μάναν του: Ἐρχεσαι νὰ πᾶμε νὰ τὴν βροῦμε τὴν κόρη μας καὶ τὴν ἀδερφή μου; Ἴσως αὐ-

μπορέσουμε άλλοτες νά νικήσουμε σ' αὐτό τὸ ἀγώνισμα. Ἡ συνταγή τοῦ Σέριγκ περιέχει τὰ τρία αὐτὰ γιατρικά·

1) Νὰ γυμναζόμεσθε

2) Νὰ μὴν τὸ ρίχνουμε στὸ γλέντι πρὶν τρέξουμε.

3) Νὰ μὴ λέμε παχιά λόγια.

Τὰ δυὸ πρῶτα θὰ μπορέσουμε νὰν τὰ κά-
νουμε. Ὅσο γιὰ τὸ τρίτο ὅμως ὁ Σέριγκ ξέ-
χασε πὼς μιλάει σὲ Ρωμιοὺς ποὺ μὲ τὰ παχιά
λόγια ζοῦνε καὶ μ' αὐτὰ χοντραίνουνε.

Ὁ Κουτουλάκης ὁρίστηκε πὼς ἢ θὰ νική-
σει ἢ θὰ σκάσει, κι ὅμως οὔτε νίκησε οὔτε ἔσκα-
σε. Ἐπεσε μοναχὰ καταμεσίς τοῦ δρόμου, ἴσως
γιατὶ παραφόρτωσε τὸ στομάχι του μὲ τέτια
παχιά λόγια — καὶ μὲ παραφορτωμένο στομάχι
δὲν μπορεῖ νὰ κουνηθεῖ κανεὶς οὔτε ἀπὸ τὴ θέση
του. Πειὸς μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ ὑποσχεθεῖ πὼς πα-
ρόμοια κατάρχησιν ἀπὸ παχιά λόγια δὲ θὰ γίνε-
ι καὶ στοὺς ἄλλους ἀγῶνες;

ΤΗΝ

Πέμπτη τάκομεσήμερο σφυρίχτηκε ἀδιάντροπα ὁ Αὐστρια-
κὸς Στάινμαχ στὸ Στάδιο, τὴν Παρασκευὴν τάκομεσήμερο
χεροκροτήθηκε λυσσασμένα. Οὔτε γιὰ τὰ σφυρίγματα
φταίμε, οὔτε γιὰ τὰ χεροκροτήματα· καὶ τὰ δυὸ τὰ χρω-
στοῦμε στὶς ἐφημερίδες· τὴν Πέμπτη μᾶς εἶπαν νὰν τὸν
σφυρίζουμε καὶ τὸν σφυρίζαμε· τὴν Παρασκευὴ μᾶς εἶπα-
νε νὰν τὸν χεροκροτήσουμε καὶ τὴν ἀκούσαμε.

Τέτιοι εἴμαστε· σὰν τὰ μωρὰ παιδιὰ, θέληση δική μας
δὲν ἔχουμε καὶ περιμένουμε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα νὰ κά-
νουμε ὅ,τι μᾶς ποῦν οἱ ἐφημερίδες· καὶ τὸ χειρότερο γιὰ
μᾶς εἶναι ὅτι ξέρουμε ποιοὶ γράφουν μερικὲς ἐφημερίδες
καὶ γιὰ ποιοὺς ταπεινοὺς λόγους γράφουν ἔτσι ἢ ἄλλιως,
κι ὅμως σὰ νὰ μᾶς ἔχουν ποτίσει χαλὴς παίρνουμε στὰ σο-
δαρά ὅ,τι διαβάζουμε καὶ κανονίζουμε σύμφωνα μ' αὐτὰ
τὸ φέρεμά μας.

Μεγάλῃ ἀλήθεια κι' αὐτὸ, ὅτι τότε μοναχὰ θὰ ἰδεῖ
Θεοῦ πρόσωπα ὁ Ρωμιός, ὅτα χειραφετηθεῖ ἀπὸ τίς ἐφημε-
ρίδες καὶ κανονίσει ὁ ἴδιος, μὲ τὴν κρίση του, τὴν κάθε
του δουλιὰ.

AENE

καὶ τὸ πιστεύουμε, πὼς τόσο καλὰ φερθήκαμε στοὺς
ἀγῶνες ὥστε τοὺς ἔξασφαλίσαμε γιὰ πάντα, ἀφοῦ
μάλιστα ἔχουμε καὶ τὸ μοναδικὸ Στάδιό μας. Ἐνὰ
μοναχὰ χρειάζεται νὰρξινήσουμε ἀπὸ τώρα νὰ μᾶς

τὸ μαθαίνουνε, σὰ μάθημα σὲ μικρὰ παιδιὰ, πὼς οἱ
ἀγῶνες δὲ θὰ εἶναι Ἑλληνικοὶ ἀλλὰ παγκόσμιοι,
καὶ πὼς ἔχουμε ὑποχρέωση, ὅσοι τοῦλάχιστο βρισκό-
μαστε μέσα στὸ Στάδιο, νὰ φανερώσουμε τὴ χαρὰ
μας καὶ νὰ χεροκροτοῦμε κάθε νικητὴ δικό μας ἢ
ξένο, γιατί στοὺς ἀγῶνες δὲν προσκαλοῦμαστε νὰ
παίξουμε πρόσωπο πατριώτη, ἀλλὰ πρόσωπο πολί-
τισμένου ἀνθρώπου κι ἀμερόληπτου κριτῆ.

Ὅσα μὲ τὸ καλὸ ξαναγίνουν ἔδω οἱ ἀγῶνες, πρέ-
πει νὰ λείψουν μερικὲς τέτιες χωριατιὲς ποὺ παρα-
τηρηθήκανε ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ ξεγηθήκανε σὲ βάρ-
ος μας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τίς μέρες τῶν ἀγῶνων
κάνανε ἐκκεχειρία· ἔς τοὺς μιμηθούμε κι' ἐμεῖς, μὴ κι'
οἱ ἀγῶνες γίνονται στὸ ἴδιο μέρος ποὺ γινόντουσαν
καὶ τότε, κι' ἔς κάνουμε ἐκκεχειρία μὲ τὸν ταρταρι-
σμό μας.

ΑΜΟΙΡΗ

Στὸν ἀργαλιὸ μερόνυχτα
τοιμάζει τὰ προικιά της,
ρίχνει τὰ δίμυτα παννιά
καὶ τὰ μεταξωτὰ της.

Τὴν ἀνοιξήν ποὺ πρόσμενε
τοῦ γάμου τὴ χαρὰ
ἀρρωστὴ, ἀγγελοφέρνηται
κι' ἡ κόρη λείει πικρὰ.

— Νυφούλα μὲ στολίδανε,
νά, κι ὁ γαμπρὸς ποὺ μπαίνει·
ὅποιος πεθαίνει σὰν καὶ μὲ
χ'λιες φορὲς πεθαίνει.

ΕΑΡΜΑΤΩΜΑ

Ἰσα χυμὰ τῆς ἀπιστίας
νὰ κόψῃ τὸ λαιμό.

— Εἶμαι δική σου σφάζε με,
μὸν χτύπα, τοῦ λέει, ἔδω.

Καὶ δείχνει του γυμνώνοντας
τὰ στήθια, τὴν καρδιά της.
Κι ὅλη ἡ ὁρμή τ' ἐκόπηκε
στὸ γλυκοανάδλεμά της.

Καὶ μόλις ἀπ' τὰ μάτια της
ἐνα της δάκρυ πέφτει,
ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ φονιά
καὶ τὸ μαχαίρι πέφτει.

ΒΑΡΑΕΝΤΗΣ

θηκε πλιά ἡ κακοτυχία της καὶ σὲ φώτισε ὁ Θεός
καὶ μοῦ τὰ εἶπες γιὰ νὰ πάμε νὰ τὴν βροῦμε. Ἐγώ,
λέει ἡ βασίλισσα, δὲν ἀποκτεῖν νὰ τὸ πῶ στὸν πα-
τέρα σου. Ἄγε ἐσύ κι' ἀδὲ μήπως κἀνὴς τὴν καρδιά
του. Σηκώνεται τὸ παιδί, πάγει στὸν ὄντα τοῦ πα-
τέρα του, τὰ λέει καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τοὺς ἀφή-
σῃ νὰ φύγουν. Ὁ βασιλεὺς εἶχε μεγάλη ἀγάπη στὸ
γιό του. Δὲν μπόρεσε νὰ τοῦ τὸ ἀρνηθῇ καὶ συμφωνή-
σανε νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ πάνε μὲ τὴ μητέρα του νὰ
βροῦν τὴν κόρη. Παραγγέλλουνε λοιπὸν καὶ τοιμάζε-
ται τὸ ἴδιο του καράβι καὶ μπήκανε μέσα μάννα
καὶ γιὸς τεφτίλι κι' οἱ δυὸ νὰ μὴ γνωρίζονται ποιοὶ
εἶναι, καὶ φεύγουν. Παγαίνουν, ἀρμενίζουν, ἀρμενίζου-
νε, φτάνουνε στὴ χώρα ἐκεῖνη ποὺ πῆγε ἡ βασίλισσα
τότε· καὶ ἄφησε τὸ παιδί.

Ἀράζει τὸ καράβι, ἔτυχε νὰ εἶναι στὸ παναθύ-
ρι ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἡ γυναίκα ἐκεῖνη ποὺ τόκανε ψυ-
χοπαίδι τῆς. Τρέχει μάνι μάνι, στοῦ γιοῦ τῆς τὸν
ὄντα, τραβᾷ τὰ μάγουλά της, δένεται, τί θὰ κά-
νουμε τώρα, γιὲ μου, τοῦ λέει, ποῦ ἔρχεται τὸ καρά-
βι ἐκεῖνο μὲ τὰ μαῦρκα τὰ παννιά ποὺ ἤρτε τὸν τάδε
καιρὸ καὶ μᾶς ἔφερε τὸ παιδί. Μεμιὰς αὐτὸς παραγ-
γίρνει καὶ τοῦ φέρνουν τόπια ἀλάκαιρα μαῦρο παννὶ
καὶ στρώνουν ὅλο τὸ σπῆτι καὶ μαυροφοραίνουν κι' ὁ-
λοὶ μέσα. Ἀράξε τὸ καράβι, βγήκαν ἀπὸ μέσα μάν-

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΠΡΩΤΟΜΑΘΗΤΗ

ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ*

Δηλαδή, τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κόμπου εἶναι πάντα
νοτερό καὶ γιομᾶτο ὄργα. Ὅταν οἱ τριχωπὲς οἱ μέσα
στὸν κόμπο παραγινομίζον αἶμα, ὅπως τοὺς τυχαίνει
συχνὰ, ἀρκετὸ πρὸς ἡχώμην νερούλη οὐσία περνάει
τοὺς τοίχους τοὺς καὶ χύνεται μέσα στὸ σωληνάρι.
Τὸ σωληνάρι τότες γιομίζει, τὰ ὄργα φουσκώνουν ὡς
ἀπάνου στὸ σκλιαγκωπὸ μέρος ποὺ βρίσκεται μέσα
στὸ πάχος τοῦ ξωπετσιοῦ, καὶ τέλος ξεχειλοῦνε κατὰ
τὸ στόμα τοῦ σωληναρίου καὶ νοτίζουν τὴν ἀπανωσιὰ
τοῦ ξωπετσιοῦ. Τὰ ὄργα ἄρτὰ τὰ λέμε Ἰδρωτὰ. Τὸ
σωληνάρι μὲ τὴν κομποδεμένη ἀκροὶ τὸ λέμε Βελανί-
δα. Τὴ δουλιὰ ποὺ τ' ἄχρωμα ὄργα ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν
τριχωπῶν περνᾶνε μέσα στὸ ἀδλάκι τοῦ σωληναρίου
τὴ λέμε Ξελαγαριόμο. Κι λέμε πὼς οἱ Ἰδρωτικὲς βε-
λανίδες ξελαγαρίζουν Ἰδρωτὰ ἀπὸ τὸ αἷμα ποὺ φέρνουν
οἱ τριχωπὲς οἱ τυλιγμένες γύρω τους.

47. Τώρα καταλαβαίνουμε γιατί ἐσωτερικὰ τὸ
στόμα εἶναι κόκκινο καὶ νοτερό. Τὸ στόμα ἔχει πετσί
(τὸ ἴδιο καθὼς, ἔς πούμε, τὸ πετσί τοῦ χεριοῦ) μὲ
ξωπέτσι ἀπ' ἔξω, κανωμένο ἀπὸ κελλιὰ μὲ λείτερο
ἀπὸ τριχωπὲς, κι' ἀπὸ κάτου μ' ἀληθινὸ πετσί γιο-
μᾶτο τριχωπὲς. Μὲ τὴ διαφορὰ πὼς τὸ στόμα ἔχει
πετσί πολὺ πολὺ ψιλώτερο ἀπὸ τοῦ χεριοῦ. Οἱ κόκκι-
νες τριχωπὲς θωρίζουνε διχασμό του, κι' ἡ νοτισιὰ
τοὺς ἐφκολα τὸ περνᾷ. Ἐτσι τὸ στόμα εἶναι κόκκινο
καὶ νοτερό. Ἐπειτα ἔχει καὶ πολλὰς βελανίδες ποὺ
μιάζουν τις Ἰδρωτικὲς, ἂν κι' ἀλλιώτικης μορφῆς· ἄρ-
τὲς μάλιστα τὸ περισσότερο νοτίζουν τὸ στόμα.

Ἐπειδὴς ὅμως τὸ στόμα ἔχει ἐσωτερικὰ πετσί κόκ-
κινο καὶ νοτερό καὶ μαλακὸ, γιὰ τοῦτο δὲν τὸ λέμε πε-
τσί, παρὰ Μυξένια Μειμπράνα. Τὸ ἀπάνου του φύλλο
πάλι δὲ λέγεται ξωπέτσι, παρὰ Ἐπιθῆλι*. Μὰ πρέ-
πει νὰ θυμάστε πὼς ἡ μυξένια μειμπράνα δὲν εἶναι τί-
ποτα ἄλλο παρὰ καθαφτὸ πετσί, μὲ ξωπέτσι ψιλὸ καὶ
μαλακὸ ποὺ λέγεται Ἐπιθῆλι.

Τὸ στόμα εἶναι μπασιὰ τοῦ θρεφτικοῦ ἀβλακιοῦ.
Τοῦ ἀβλακιοῦ ὅλο του τὸ μᾶκος εἶναι φοδράτο μὲ
πετσί ἢ μυξένια μειμπράνα ὅπως τὸ στόμα, ἐξὸν ποῦ
τοῦ περισσότερο τοῦ μέρους τὸ ἐπιθῆλι εἶναι ἀκόμα
φτενότερο παρ' ὅ,τι στὸ στόμα, κι' εἶναι μάλιστα
κανωμένο ἀπὸ ἕνα καὶ μοναχὸ φύλλο κελλιὰ. Ὅλο
λοιπὸν τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀβλακιοῦ εἶναι κόκκινο καὶ
νοτερό, κι' ὅ,τι βρίσκεται μέσα στὸ ἀδλάκι χωρίζεται
μὲ πολὺ πολὺ φτενὸ μονάχα μεστόχο ἀπὸ τὸ αἷμα

* Κοίταξε φύλλα 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190,
191, 192 καὶ 193.

* Ἡ λέξη ἐπιθῆλι δὲ μᾶς ἀρέσει, καὶ θὰ χρωστοῦμε χά-
ρη τοῦ φίλου ποὺ θὰ μᾶς τὴ διερθεῖ.

κριθοῦμε. Ἀλλίως δὲ γίνεται. Σηκώνονται, πάνε στὴ
μιά δικάζονται, πάνε στὴν ἄλλη, τὸ δικίον δὲν ἔβγαί-
νε, γιατί· πλήρωναν κρυφὰ ἐκεῖνοι ποὺ ἔλεγαν τὰ ψέ-
ματα. Ἡ βασίλισσα ποὺ εἶταν πολὺ ξυπνὴ τὰ κατὰ-
λαβε, λέει τοῦτο δὲ βγαίνει πέρα, θὰ πάμε στὸ τάδε μέ-
ρος ποὺ εἶναι τὸ δικὸ δικαστήριον καὶ δὲ χωρὸν ψευτιὰς
ἐκεῖ καὶ καταρταριέ. Σηκώνονται, πάνε σ' ἐκεῖνη τὴ
χώρα, ὅ,τι βγήκαν ἀπάνω στ' ἀλάτι. Ἐτυχε νὰ εἶναι
ἐκεῖνη τὴ μέρα στὸ γραφεῖο τοῦ γέρου δικαστῆ ὁ γαμ-
πρὸς κι' ἡ νύφη, ποὺ πῆγαιναν πάντα καὶ τὸν ἐβλεπαν
τὸν πατέρα τους. Ἀπ' τὸ παράθυρο ποὺ καθόντανε
λοιπὸν βλέπει ὁ γαμπρὸς τὴ συνοδία, γυρᾷ καὶ λέει
τῆς νύφης. Βλέπεις αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται; Εἴ-
ρεις ποῖός εἶναι; Αὐτὸς ὁ πρῶτος εἶναι ὁ ἄντρας μου.
Στὸ πλάγι του, ἡ γυναίκα του αὐτὴ εἶναι ἡ πεθερά
μου. Ἡ ἄλλη ποὺ περπατεῖ ἀγάλι ἀγάλι εἶναι σὰν τὴ
μάννα μου, ἂν κι' εἶμαι πολὺ μικρὴ σὰ χωριστήκαμε.
Μὰ κείνη εἶναι μὲ τὰ γλυκά της τὰ μάτια, μὲ τὸ
γλυκὸ της τὸ πρόσωπο. Ἀχ ἐκεῖνη εἶναι. Κ' ἔτρεξαν
τὰ μάτια της, ἢ τὰ μάτια του, ἔς πούμε, γιατί εἴ-
ταν ἀκόμα γαμπρὸς. Ἐχει κι' ἕνανε στὸ πλάγι της,
ἀμ' ἐκεῖνον δὲν τὸν γνωρίζω. Ἀραγε ποῖός νὰ εἶναι!

Σάζονται ἐκεῖ κομπάκι, βγαίνουνε δὲ στὴ σκά-
λα νὰ τοὺς προπάρουν. Ὁ γαμπρὸς βαστοῦσε κι' ἕνα
μῆλο καὶ τόπαιζε στὸ χέρι του. Ἀνεβαίνει πρῶτα

τῶν τριχωτῶν, πού πολύ μεγάλους τοὺς ἀριθμούς βρίσκονται μέσα στοὺς τοίχους τοῦ ἀβλακίου. Τὸ θρεφτικό ἀβλάκι, ὅπως ξέρετε, εἶναι μακρὺ σωληνάρι, φαρδύ κατὰ τὸ στομάχι, μὰ στενὸ παντοῦ ἄλλου. Παντοῦ, σ' ὅλο του τὸ μακρὸς, τὸ σωληνάρι εἶναι κανωμένο ἐσωτερικὰ ἀπὸ μυζένια μεμπράνα, κι' ἐξωτερικὰ ἀπὸ ποντίκια—ποντίκια διαφορετικὰ κάπως ἀπὸ τοῦ κορμιού καὶ τῆς καρδιάς, μὰ μὲ τὴν ἴδια δύναμη τοῦ νὰ μαζέβουν καὶ μαζέβοντας νὰ σφίγγουν τὰ μέσα στὸ σωληνάρι, ἀπαράλλαχτα ὅπως τῆς καρδιάς τὰ ποντίκια σφίγγουν τὸ αἷμα τὸ μέσα στὰ θαλάμια τῆς. Τὰ ποντίκια, καὶ μάλιστα ἡ μυζένια μεμπράνα, εἶναι καταφορτωμένα μ' αἱματόσταμνα.

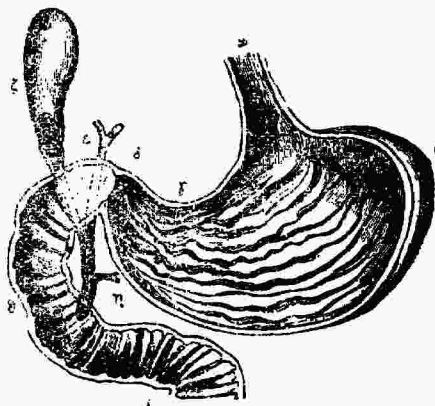
Ἄν καὶ τὸ ἐπιθήλι τῆς μυζένιας μεμπράνας εἶναι πολὺ φτενὸ, ὅμως ἡ μυζένια μεμπράνα ἡ ἴδια εἶναι χοντρή, μάλιστα σὲ μερικὰ μέρη δὲν εἶναι λιγώτερο χοντρή ἀπὸ τὸ πετσί τοῦ κορμιού. Κι' εἶναι τόσο χοντρή γιατί εἶναι καταφορτωμένη βελανίδες. Στὸ πετσί οἱ ἰδρωτικές βελανίδες δὲν εἶναι πάντα καὶ τόσο κοντὰ ἢ μὴ στὴν ἄλλη, μὰ μέσα στὴ μυζένια μεμπράνα τοῦ στομαχίου καὶ τῶν ἄντερων εἶναι στοιβασμένες τόσο πυκνά, πού ἡ μεμπράνα φαίνεται σὰ νὰ μὴν εἶναι παρὰ ἀπὸ βελανίδες.

Οἱ βελανίδες ἀφτές δὲν εἶναι παντοῦ ἀπαράλλαχτες. Πουθενὰ δὲ μιάζονται τὲς ἰδρωτικές, γιατί καμιά τους δὲν εἶναι μακρὺ φτενὸ σωληνάρι κουλουριασμένο στὴν ἄκρη σὰ σὲ κόμπο, καὶ καμιά τους δὲν ἔχει νὰ περάσει παχὺ ζωπίτσι. Οἱ περισσότερες εἶναι κοντὰ πλατούτσικα σωληνάκια, καὶ μερικὲς τοὺς κλαδώνουνε στὴ βαθιὰ τους ἄκρη. Ὅλες τοὺς ὅμως μιάζονται τὲς ἰδρωτικές μὲ τὸ νὰ εἶναι σωληνάκια ἢ τσέπες κλειστές στὸν πάτο, μὰ ἀνοιχτές στὴν κορφή, φαρδύτες μὲ μόνον φύλλο κελλιά καὶ τυλιγμένες μέσα σὲ τριχωπὲς γιομάτες αἷμα. Ἀπὸ τὲς τριχωπὲς ἀφτές νοτερὴ οὐσία περνάει μέσα στὰ σωληνάκια, κι' ἀπὸ τὰ σωληνάκια μέσα στὸ θρεφτικό ἀβλάκι. Τὰ ὄγρὰ ὅμως ἀφτὰ εἶναι διαφορετικὸ εἶδος ἀπὸ τὴν ἰδρωτὰ, καὶ δὲν εἶναι τὰ ἴδια σὲ καθὲ μέρος τοῦ ἀβλακίου. Τὸ ὄγρὸ πού ξελαγαρίζεται ἀπὸ τὲς βελανίδες τῶν τοίχων τοῦ στομαχίου εἶναι ξυνὸ ὄγρὸ καὶ λέγεται Γαστρικὸ Ζουμί (ἀπὸ τὸ γαστήρ=κοιλιά), καὶ τὸ ξελαγαρισμένο ἀπὸ τὲς βελανίδες τῶν ἄντερων τοίχων εἶναι ἀλκαλικὸ ὄγρὸ καὶ λέγεται Ἀντερικὸ Ζουμί.

48. Μὰ χάγια ἀπὸ τὲς βελανίδες ἀφτές μέσα στὴ μυζένια μεμπράνα τοῦ στομαχίου, τοῦ στομαχίου, τῶν ἄντερων, ἔχουμε κι' ἄλλες βελανίδες πού φαίνονται σὰ νὰ μὴν εἶναι τίποτα τῆς μυζένιας μεμπράνας.

Στὸν πάτο τοῦ πετσιοῦ, κάτω ἀπὸ κάθε ἀφτί, ἴσα ἴσα πίσω ἀπὸ τὸ σαγόνι, βρίσκονται μαλακοὶ ὄγκοι, πού δὲ μπορεῖς νὰν τοὺς βρεῖς ψάχνοντας, μὰ πού σὰ φλογιστοῦνε, σὰν πάθεις δηλαδὴ ὅ,τι λέμε Λαιμὰ, τότες πρίσκονται καὶ ξεγκώνονται σημαντικά. Τέτοιους ὄγκους ἔχει καὶ τοῦ ἀρνιοῦ τὸ κεφάλι, κι' ἂν τοὺς ξετάσεις θὰ βρεῖς πὺς τοὺς εἶναι κολλημένη ἀπὸ μιὰ σαρκένια χορδὴ πού κάτω ἀπὸ τὸ πετσί πηγαίνει πρὸς τὸ στόμα σταβρώνοντας τὸ μάγουλο. Ἄν τὴν κόψεις ἀφτὴ τὴ χορδὴ, θ' ἀνακαλύψεις πὺς κα-

θαφτὸ εἶναι στενὸ σωληνάρι πού ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ μαλακὸ τὸν ὄγκο πού εἴπαμε κι' ἀνοίγει μέσα στὸ στόμα. Κοντὰ κοντὰ στὸ μαλακὸ τὸν ὄγκο τὸ σωληνάρι χωρίζεται σὲ διὰ μικρότερα, κι' ἀφτὰ πάλι σ' ἄλλα πὺς μικρότερα· ἀφτὰ πάλι χωρίζονται ξανά καὶ κλαδώνουνε σὰν κλαριά μικρούτσικου δέντρου. Κι' ἔτσι ξανά καὶ ξανά χωρίζονται καὶ κλαδώνουν, ὅλοένα μικραίνοντας ὡς πού καταντοῦν ψιλά σωληναράκια μὲ τυφλὲς φουσκωμένες ἄκρες. Ὅλα ἀφτὰ τὰ σωληνάκια, μικρὰ καὶ μεγάλα, εἶναι φαρδύτα μ' ἐπιθήλι καὶ τυλιγμένα μέσα σ' αἱματόσταμνα, κι' ὄντας κοντὰ κοντὰ κουβαριασμένα μὲ μὲ συγκρατικὸ φτιάτουν τὸ μαλακὸ τὸν ὄγκο πού εἴπαμε. Ὁ ὄγκος ἀφτός δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ βελανίδα, καὶ λέγεται Σαλιωτικὴ Βελανίδα. Καθὼς εἶδαμε, δὲν εἶναι μόνη βελανίδα ὅπως οἱ ἰδρωτικές, παρὰ κανωμένη ἀπὸ ἓνα σωρὸ βελανίδες ὅμιες σὰ σωληνάκια καὶ δεμένες μαζί, κι' ἔτσι τὴ λέμε Σύνθετη Βελανίδα. Ὄντας ἀλάργα ἀπὸ τὸ στόμα, εἶταν ἀνάγκη νὰ φτάσει ὡς στὸ κούφωμα τοῦ, καὶ φτάνει μὲ τὸ μέσο μακροῦ σωληναρίου πού λέγεται Ἀγωγός. Ἀδύνατο νὰ μὴν παρατηρήσεις πὺς ἀφτῆς τῆς βελανίδας ἡ κατασκευὴ μιάζει μὲ πλεμονιοῦ. Τὸ πλεμόνι ἀλήθεια δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ βελανίδα πού ξελαγαρίζει καρβουνικὸ ξυνὸ, κι' ἡ τραχιὰ ἢ λαρύγγι δὲν εἶναι παρὰ ὁ ἀγωγὸς τῶν διὸ πλεμονίων. Οἱ σαλιωτικὲς βελανίδες πίσω ἀπὸ τ' ἀφτὰ λέγονται Ἀφτικές Βελανίδες. Διὸ ἄλλες πού τοὺς μιάζονται πολὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὲς διὸ ἄκρες τοῦ σαγόνι καὶ λέγονται Ἀμυγδαλές. Ὅλες ἀφτές ξελαγαρίζουνε μιὰ νοτερὴ οὐσία πού κατεβαίνει τοὺς ἀγωγούς ὡς μέσα στὸ στόμα, ὅπου ἀνακατέβεται μὲ τὴ νοτισιὰ τὴν ἀπὸ τὲς ἄλλες στοματικὲς βελανίδες κι' ἔτσι γίνεται ὅ,τι λέμε Σάλιο.



Ἀχν. 17

Στομάχι ἀνοιγμένο πίσωθεν
α. Ἰσορριγός ἢ Καταπίνονος
β. Ἡ μιὰ ἄκρη τοῦ Στομαχίου
γ. Ἡ ἄλλη ἄκρη πού σμίγει τὸ Ἀντερο
δ. Ἀγωγὸς τῆς Χολῆς
ε. Φούσκα τῆς Χολῆς
ζ. Παγκρεάτικος Ἀγωγός
η. Μικράντερο
θ. Μικρίντερο

Μέσα στὸ κούφωμα τῆς κοιλιάς, ἴσα ἴσα κάτω ἀπὸ τὸ στομάχι, ἔχουμε μιὰ ἄλλη σύνθετη βελανίδα πολὺ μεγαλύτερη μὲ σ' ὅλα τ' ἄλλα ἀπαράλλαχτη. Ἀφτὴ λέγεται Παγκρεάτις, καὶ τὸ Ζουμί τῆς, ἀφτὸ πού λέμε Παγκρεάτικο Ζουμί, τὸ χύνει μέσα στὸ θρεφτικό ἀβλάκι ἴσα ἴσα ἐκεῖ πού ἀρχίζει τὸ μικράντερο (Ἀχν. 17, η).

Τὸ ἄλλο μας μεγάλο ὄργανο, τὸ συκώτι, ἂν καὶ δὲν εἶναι φτιασμένο ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸ παγκρεάτις ἢ οἱ σαλιωτικὲς βελανίδες, ὅπως θὰ μάθουμε κατόπι, κι' ἀφτὸ ὅμως εἶναι γιγαντίνη βελανίδα πού ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν τριχωτῶν πού κλαδώνει ἡ ξάθυρη φλέβα ξελαγαρίζει τὸ ὄγρὸ πού λέμε Χολή. Ἡ χολή περνώντας τὴν ἀγωγὸ πού λέγεται Ἀγωγὸς τῆς Χολῆς χύνεται μέσα στὸ ἄντερο κατὰ τὴν κορφή του (Ἀχν. 17, ε). Ὅσα δὲ χρειάζεται ἡ χολή, καθὼς ὅσα δὲ τρώμε, τότες δικάμεσα ἐνὸς πλαγίου λαγονομοῦ γυρίζει ἀπὸ τὴν ἀγωγὸ στὴ Φούσκα τῆς Χολῆς πού λέμε (Ἀχν. 17, ζ), κι' ἐκεῖ ἀποθηκεύεται ὡς πού νὰ χρειαστεῖ.

49. Μὰ τί χρειάζονται ὅλα ἀφτὰ τὰ ξελαγαρίσματα καὶ τὰ Ζουμιά; Χρειάζονται νὰ λιώσουν τὴ θροφή.

Τρώμε κάθε λογῆς οὐσίες, μὰ σ' ὅλες τοὺς ὅσες ἀξίζουν ὡς θροφή βρίσκουμε τὰ ἴδια συστατικά πού τὰ λέμε Θρεφτικὲς Οὐσίες.

Τρώμε ἄξια πολλῶν λογίων κρέατα. Μὰ ὅλα τὰ κρέατα εἶναι κανωμένα ἀπὸ διὸ πράγματα μάλιστα, ἀπὸ τὴν οὐσία τῆς ποντικένιας κλωστής πού, ὅπως μάθαμε, εἶναι Πρωτόπλαστη οὐσία μὲ ζῶτο μέσα, κι' ἀπὸ τὸ πάχος πού τυλίγει γύρω τὴν φαχνὴ ποντικένια σάρκα. Τὰ πρωτοπλάσματα ὅμως σὰ μαγερέβονται δὲ λιώνουνε μέσα σὲ νερὸ, καὶ τὸ πάχος, καθὼς ξέρετε, δὲ γίνεται ἓνα μὲ τὸ νερὸ. Καὶ τὰ διὸ λοιπὸν ἀφτὰ τὰ μέρη τοῦ κρέατος, κι' οἱ διὸ ἀφτές θρεφτικὲς οὐσίες, πρέπει νὰ δουλερτοῦν πρὶν περάσουν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ θρεφτικοῦ ἀβλακίου ὡς μέσα στὲς τριχωπὲς δικάμεσα τῆς μυζένιας μεμπράνας.

Ἐπειτα τρώμε καὶ ψωμί. Τὸ μεγαλύτερο συστατικὸ τοῦ ψωμοῦ εἶναι Κόλλα· μὰ ἔχει κι' ἄλλο συστατικὸ, μιὰ οὐσία μὲ ζῶτο μέσα πού ὑπερβολικὰ μιάζει τὴν πρωτόπλαστη οὐσία τοῦ ποντικίου ἢ τοῦ αἱμάτου.

Οἱ πατάτες κλιούνε μεγάλο ποσὸ κόλλα μὲ πολὺ μικρὸ ποσὸ πρωτόπλαστη οὐσία. Κι' ὅλα ἀπάνου κάτω τὰ χόρτα πού τρώμε ἔχουν κόλλα μὲ λίγη ἢ πολλή πρωτόπλαστη οὐσία.

Ἐπειτα τρώμε ζάχαρη, ἢ ὡς ζάχαρη ἢ μὲ τὰ γλυκὰ πορικὰ. Τὸ ἴδιο τρώμε κι' ἄλτι μαζί μὲ τὸ φαί μας, καὶ μπορεῖς νὰ πῆς, μὲ ὅ,τι κι' ἂν τρώμε, ζωικὸ ἢ φυτικὸ—κρέας, ψωμί, πατάτες, πορικὰ—καταπίνουμε ὀρυχτές οὐσίες, δηλαδὴ πολλῶν λογίων ἀλάτια, καθὼς πότασσα, ἀσβέστη, μαγνησία, σίδερο, θιαφικὸ ξυνὸ ἢ γλωφιδρικὸ ἢ φωσφορικὸ, ἢ ἄλλα ξυνά.

Ὅλα τὰ πράγματα πού μᾶς θρέφουν κλιούνε μὲ ἡ

πρῶτα ἡ πεθερά! Ἐκανε τότες αὐτὸς πὺς φεβγατίζει κομάτι τὸ μῆλο, ἔσκυψε λίγο, καὶ τῆραξε πριχὺ νὰ πῆσει κάτω. Ἀνεβαίνει ὕστερα ὁ ἄντρας τῆς. Δὲ σαλεύει ἀπ' τὸν τόπο του ὁ γαμπρός. Περνᾷ ὁ ἀδερφός τῆς πού δὲν τὸν γινώριζε, σ' ἐκεῖνον ὁμίλησε καὶ τοῦ εἶπε καλῶς ὄρισε. Πίσω πίσω ἀνεβαίνει κ' ἡ μάνα του. Ἐκεῖνη πλιά ἡ κακότηχ δὲν μποροῦσε νὰ πορπατήσῃ μάνι μάνι, γιατί ὁ καημός τῆς κόρης τῆς τὴν ἔτρωγε. Αὐτὸς καθὼς τὴν εἶδε ἀπὸ κοντὰ, τὴ γινώρισε πὺς εἶταν ἡ βασίλισσα ἡ μάνα του, ἀφίνει τὸ μῆλο πέφτει ἀπ' τὸ χέρι τοῦ σκύβει νὰ τὸ πάρῃ, τῆς ἔκανε μετάνοια μ' αὐτὸ τὸν γρόπτι· ὕστερα τὴν παίρνει ἀπ' τὸ χέρι καὶ τὴν καθίζει στὸ καλῆτερο τὸ μέρος. Οἱ ἄλλοι πλιά οἱ δύο μάννα καὶ γιὸς, ἔβαψαν. Τάχα γιατί αὐτὴ ἡ προτίμηση σὲ κίνηνα. Καθίσανε δᾶ, ξεκουραστικὰν. Κι' ἀμέσως ἄρχισε ἡ ὁμιλία, ἀπὸ πού εἶπτε τί ἀγαπᾶτε, καὶ τᾶλλα. Ὁ γέρο δικαστὴς κάθεται κ' ἐκεῖνος σὲ μιὰν κόχη, ὅμως δὲν ἐργάζεται πλιά, γιατί γέρασε. Παίρνει τὸ λόγὸ ὁ γαμπρός καὶ ξετάζει ἡ μάνα ἡ βασίλισσα πρῶτα πρῶτα, καὶ λέει, παστρικά καὶ καθάρια τὴν ἱστορία τῆς καὶ τὰ πάθια τῆς. Ἐβλεπε κανεῖς ὁλοφάνερα τὸν πόνο πού ἔτρωγε τὴν καρδιά τῆς. Ἐρχεται ἡ ἀράδα τῶν ἀλλοτῶν. Πρασινίζουν κοκκινίζουν καὶ μὲ πολὺ κουράγιο

τὰ μπάλωσαν. Ὁ δικαστὴς, ὁ γαμπρός νὰ ποῦμε, τοὺς λέει. Καλὰ, ὅλα καλὰ τὰ λέτε, ἀμὰ σὰν πάτε ἐκεῖ πού ἀπέθανε ἡ νύφη σας μοῦ φαίνεται πὺς κάτι τι παθαίνετε. Πὺς δὲ μοῦ λέτε τὴν ἀλήθεια; Νὰ ξέρετε πὺς ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ δικαστήριον οὔτε ψευτιὲς χωροῦν οὔτε κατεργαριὲς, καὶ προσέξτε. Θέλω νὰ μοῦ πῆτε τὴν ἀλήθεια. Αὐτὰ πού σὲ λέμε, λέν αὐτοί, εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὅχι, λέει πάλι ἐκεῖνος. Δὲν εἶναι· κι' αὐτοὶ πού δικάζουν, ὅπως ξέρετε ὅλοι, ξέρουν πολλοὺς τρόπους καὶ βγάζουν τὴν ἀλήθεια στὴ μέση. Τοὺς ἀνάγκασε λοιπὸ μὲ τὸν τρόπο καὶ μὲ τὴν ξυπνάδα του νὰ τὰ μολογήσουν ὅλα ἓνα πρὸς ἓνα. Καλὰ λέει τότες ὁ δικαστὴς. Γιατί δὲν ζηγῇ θήκατε μὲ τὴ νύφη σας; Γιατί ἐσὺ, ἀφέντη, λέει στὸν ἄντρα τῆς, πιστεύεις πὺς ἡ γυναίκα σου εἶταν τέτοια καὶ τέτοια, καὶ δὲν πῆγες νὰ τὴ ρωτήσης τί τρέχει, κ' ἐγιναν αὐτὰ τὰ μασκαράλίκια; Δὲ συλλογίστηκες πὺς μπορεῖ νᾶχης κι' ὀχτρούς, κι' ἀπ' αὐτοὺς μπορεῖ νὰ τὰ περιμένει κανεῖς ὅλα; Λέγοντας αὐτὰ ὁ δικαστὴς κι' ἀκούγοντας τὰ πράγματα ἐκεῖνα καὶ τὰ πρόσωπα πού γινώριζε, θυμήθηκε τὴ γριὰ μὲ τὸ σεντούκι. Νὰ δῆς, λέει, πὺς ἐκεῖ μέσα ἔγινε ὅ,τι ἔγινε! Ἀμέσως λοιπὸ λέει στὴν πεθερά τῆς· Θυμάσαι τὸν τάδε καιρὸ πού εἴχατε μιὰ γριὰ μὲς τὸ σπῆτι σας, καὶ μιὰ φορὰ ἓνα σεντούκι πού

ἔφερε νὰ κρύψετε ὅς νὰ πᾶν καὶ νᾶρη ἀπ' τὴν κόρη τῆς;

Ἡ πεθερά λίγο εἰλαψε νὰ λιγοθυμήσῃ. Καὶ πού ἤξερε μαθὲς ὁ δικαστὴς ἐκεῖνα τὰ λόγια καὶ τὰ πράγματα πού γινόντανε στὸ σπῆτι τῆς τότες! Θυμοῦμαι λέει, ἀλήθεια εἶναι. Δεχούσαστε λοιπὸ νὰ στείλωμε, ἂν ζῇ ἐκεῖνη ἡ γριὰ, νὰ τὴ φέρουμε νὰ μάθουμε ὅ,τι ἴσως δὲν ξέρετε κανέναν μας;

Στείλε, τοῦ λέει. Διατάζει λοιπὸν ἀμέσως ὁ δικαστὴς καὶ πηγαίνουν καὶ φέρουν πλιά ἐκεῖνο τὸ κούφωμα καὶ τ' ἀνεβαίνουν ἀπάνω. Τῆς τάζουν πλιά αὐγὰ μὲ τὰ καλάθια. Καθίζει τὸ ξανκωόραμα, τὰ λέει ὅλα! Πὺς καὶ πὺς ἐγιναν καὶ πὺς αὐτοὶ πού ἔκαναν τὸ φίλο εἶπαν οἱ πρῶτοι ὀχτροὶ του, ὅλα πια μὲ τὴν ἀράδα. Τότες ὁ δικαστὴς φανερώνεται, δὲ βαστάει πλιά, λέει πὺς εἶναι ἡ γυναίκα τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου καὶ πὺς ἀπ' τὸ καημὸ τῆς πού δὲν εἶχε φταίξιμο ἀπεφασίσε νὰ βάλῃ ἀντρίκια νὰ φύγῃ στα ξένα. Τ' ἀκούει ὁ γέρο δικαστὴς, μένει ξερὸς γιὰ παντὰ ἐκεῖ πού καθόταν. Φανερώνεται στὴ βασίλισσα, λέει πὺς εἶναι κόρη τῆς, χύνεται, τὴν ἀγκαλιάζει τὴ φιλεῖ, κλαῖνε, φιλοῦνται, δὲν μποροῦνε νὰ συνέρτουν ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Γινώρίζονται μὲ τὸν ἀδερφὸ, ἄλλα πάλι ἐκεῖνα. Σηκώνεται ὁ ἄντρας τῆς, γυρεύει συχώρεση, ζητᾷ νὰ τὴν παρῇ, ὅμως πού νὰ

περισσότερες ἀπὸ τὴς ἀκόλουθες οὐσίες. Πρωτόπλαστη οὐσία, κόλλα ἢ ζάχαρη, καὶ πάχος, μαζὶ μὲ μερικὰ ὀρυχτὰ καὶ μὲ νερό. Μ' ἀπὸ τὰ ζοῦμε. Ὁ,τι κλεῖ εἶτε πρωτόπλαστη οὐσία εἶτε κόλλα εἶτε πάχος εἶναι χρήσιμο ὡς τροφή. Ὁ,τι ὅμως δὲν κλεῖ τίποτα τέτοιο εἶναι ἀχρηστο ὡς τροφή, ἐξὸν γὰρ ἔχει μέσα του ὀρυχτὰ ἢ νερό.

Δὲν εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ φάμε ὅλες ἀφ' ἑαυτῶν τὴς θρεπτικὰς οὐσίες. Μὰ πρωτόπλαστη οὐσία δὲν πρέπει νὰ μᾶς λείπει. Ἀφ' ἑαυτῆς ἔχει ζωὴν, ἀφ' ἑαυτῆς μὲν μπορεῖ νὰ ξαναγεννηθῇ τὴν ἀζωτικὰ πρωτόπλαστη οὐσία πού θέλει τὸ αἷμα, καὶ λοιπὸν τὴν ἀζωτικὰ πρωτόπλαστη οὐσία πού θέλει τὸ κορμί.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

ΑΓΩΝΙΑ

Ὁλη τὴ νύχτα τὸ σκυλὶ ἀλυχτοῦσε·
Δὲ λείει κ' ἡ κουκουβάγια νὰ σωπάσει·
Ὁξω δ' βορρῆς μὲ λύσσα προσπαθοῦσε·
Τὶς πόρτες, τὰ παράθυρα νὰ σπάσει.

Ὑπνος νὰ μὲ κολλήσει δὲν μποροῦσε·
—Ὁ τί βαρὺ ἀγωνία πού μ' εἶχε πιάσει!—
Ἡ καρδιά μου εἶσι ἀταχτα χτυποῦσε
Κ' εἶσι γοργὰ πού πήγαυε νὰ σκάσει ..

Οἱ ὄφρες περνοῦν. Ὁ νά! γλυκοχαράζει...
Σωπαίνουν ὅλα, καὶ στὰ γλέφαρά μου
Ὁ ὕπνος τώρα πλάνος φτερουγίζει.

Μ' ἀπ' τὸ στενὸ τοῖχι πού μᾶς χωρίζει
Οἱ ἀνασσαμοὶ σου φτάνουνε σὶ' αὐτιά μου
Καὶ τὸ πρῶτο μαρτύριο ξαναρχίζει.

1906

ΠΕΤΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

ΕΝΑΣ ΟΧΤΡΟΣ ΣΤΟ ΚΑΛΑΘΙ

Χιλιάδες σπίντια καὶ χιλιάδες ἄνθρωποι ἔχει ἡ χώρα καὶ μήτε οἱ δεῦτεροι μήτε τὰ πρῶτα μιλοῦνε καθόλου. Τὰ πρῶτα θανά μιλῶσιν ὅταν γένῃ σεισμός, οἱ δεῦτεροι ὅταν σηκωθῶν τὸ πρῶτ' ἀπ' τὸ στρώμα.

Καὶ εἶναι νύχτα ἀκόμη.

Ἡσυχία καὶ ἐρημικὰ βασιλεύει τοὺς δρόμους.

Κάπου κάπου κανένας γάτος πηδᾷ ἀπὸ δώμα σὲ δώμα γιὰ νὰ νὰ διορθώσῃ τὴς ἀνορθογραφίας πού ἔκαμεν ὁ τεχνίτης τῶν κεραμιδιῶν τὸ ἀράδιασμα.

Χτύπος ἀκούεται ἄξαφνα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ σπίντια

δεχτῇ πλὴν αὐτῆς. Ἡ πεθερά τὰ ἴδια. Πολεμᾷ νὰ τὴν καταφέρῃ νὰ τὴν παρῇ νὰ φύγουνε. Γυρίζει τότε καὶ τῆς λέει. Θυμᾶστε ὅσα μὲ διώξετε τί σὰς εἶπα ; Εἶδετε πόσο εἶναι δίκιος ὁ Θεός ; Αἶντε τώρα πού φανερώθηκε ποῖός φταίγει, ἀμέτε στοὺς καλὸς, καὶ ὁ Θεός ἄς σὰς συχωρέσῃ. Βγαίνουν ἐκεῖνοι καὶ φεύγουνε σὰ ζεματισμένοι, ἀρραβωνιάζει κ' ἐκεῖνος, ὁ δικαστής, νὰ πούμῃ τὴ γυναῖκα του μὲ τὸν ἀδελφό, σηκώνονται μαννα, γιόδες, κόρη καὶ νύφη, μπαίνουνε στοὺς καραβί, βαζοῦν ἀσπρα παννία, ἀρμενίζουνε μὲ γέλια καὶ μὲ χαρὰς, πᾶνε στὴν πατρίδα τους. Ἀμὰ βγήκαν ὅξω, στέρνει ἡ βασίλισσα τὰ καλά χαμπαρία στοὺς παλατι γίνονται ντουναμῆς, βαζοῦνε σημαῖες, βαζοῦνε φανάρια, κατεβαίνει μεγάλο καὶ πολὺ ἀσκέρι, τῆς παίρνουν ἀπὸ στα χρυσα τ' ἀλόγατα, τοὺς πᾶνε στοὺς παλατι, κ' ἐκεῖ πλὴν εἶναι σωστός γάμος. Ἀπὸ σ' ἐκεῖνη τὴν χαρὰ παντρεύουν καὶ τὸν γιό τους μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ δικαστῆ ἢ τῆς κόρης τῶν πλὴν νὰ πούμῃ, κ' ἡ κόρη τοῦ ἐκεῖνη ἢ πολυπαθισμένη, εἶμινε ἡ κακὸς τύχη καὶ καθεται ἀκόμα μὲ τὴν μαννὰ τῆς καὶ μὲ τὸν πατέρα τῆς.

ἐκεῖνα, καὶ ἓνα φῶς φανερώνεται. Εἶναι ὁ Πέτρος ὁ Πολλοδούλης) πού σηκώθηκε γιὰ νὰ πάῃ σ' ἀμπέλι.

Ἀλαφρὺς καὶ γρήγορος ὡς ἕνας ἄνθρωπος πού ἐχόρτασεν ὕπνο, νίβεται, ντύνεται, παίρνει τὰ σύνεργα πού θὰ χρειαστοῦν στὴ δουλειά του καὶ, πρὶν ξεκινήσῃ, ξυπνᾷ τὴ γυναῖκα του.

—Φροσύνη! Φροσύνη! Ποῦν' τὸ φαγὶ πού θὰ πάρω μαζί μου;

—Τί θέλεις, Πέτρο; ἐρώτησε σιγανὰ καὶ ἀργὰ ἡ Φροσύνη ὡς ἄνθρωπος πού κοιμᾶται χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ μιλήσῃ, καὶ μιλεῖ χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ ξυπνήσῃ, πού κρατεῖ μὲ τὸ ἓνα τοῦ χέρι τὸν ὕπνο καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ ξύπνο, πού καὶ τὰ δύο τὰ κάνει χωρὶς κανένα ἀπὸ τὰ δύο νὰ τὸ κἀνῃ σωστό.

Ὁ Πέτρος ἀρχίνησε τώρα νὰ κἀνῃ συμβούλιο μὲ ἓνα δεῦτερο Πέτρο, τὸν ἑαυτοῦ. Νὰ τὴν ξυπνήσῃ ἢ νὰ μὴ τὴν ξυπνήσῃ; Αὐτὸ ἦταν τώρα τὸ ζήτημα. Τὸ ὥραϊο ἐκεῖνο πρόσωπο πού ἀναπαύοντανε στοὺς προσκέφαλο, τὰ μαλλιά ἐκεῖνα τὰ ξέπλεγα πού ἔχοντο στοὺς λαιμοὺς καὶ στοὺς πρόσωπα καὶ στοὺς στήθος μὲ τὴν ἀταξία ἐκεῖνη πού εἶναι πολλές φορές ὡραιότερη ἀπὸ τὴν τάξη, ὁ ἀργὸς καὶ ἡσυχος ἐκεῖνος τοῦ ὕπνου ἀνασασμός, ἦτανε τόσοι δικηγόροι τῆς κοιμισμένης πού τοῦ φωνάζανε μὴν τὴν ξυπνήσῃς. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως μεριά τὸ ἀμπέλι τοῦ φώναζε καὶ ὁ ἥλιος τοῦ ἔλεγε δὲν περιμένω.

Πρὶν τελειώσῃ ἡ κρίσις, ἐξύπνησεν ἡ Φροσύνη. Ἐτριψε μὲ τὰ χέρια τὰ μάτια, ἔρριξε μιὰ ματιά στὰ παιδιὰ τῆς, καὶ ἐσηκώθη ἀπάνω.

Ἐβαλε μέσα στοὺς κλειδοπύλας τὸ φαγὶ πού ἀποβραδὺς ἐμαγέρεψε γιὰ τὸν ἄντρα τῆς, καὶ ἐκεῖνος ἑτοιμος τώρα ἐκατέθηκε στὸ κατώγι νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ ζῶ του.

«Νοικιάζεται μιὰ κάμαρα» λέγει ὁ ἄνθρωπος ἐπειδὴ ἔχει γλώσσα. «Νοικιάζεται μιὰ ράχη» θὰ ἔλεγε, καὶ μὲ δίκιο, ὁ γάδαρος ἂν εἶχε γλώσσα. Λίγο κριθάρι, λίγος σανός καὶ δύο τρία ἀκόμη ὀρεχτικά χορταράκια εἶναι τὸ νοῖκι τῆς ράχης τοῦ ὑπομονετικοῦ αὐτοῦ ζώου.

Ὁ Πέτρος εἶν' ἑτοιμος τώρα νὰ ξεκινήσῃ.

—Καλὸ βράδυ, γυναῖκα μου.

—Ἀμὲ στοὺς καλὸς, ἄντρα μου. Ἡ Παναγία μὲ ζεῖ σου.

Τῶν πετάλων ὁ χτύπος ἀκούεται κάμποση ὥρα καὶ ἡ Φροσύνη προσέχει. Ἀγωνίζετ' ἀκόμη ν' ἀκούσῃ καὶ μὲ κόπο τὸ πιτυχαίνει. Ἀλλὰ ὡς στοὺς τέλος ὁ ἄνεμος δὲ φέρνει πιά στὰ αὐτιά τῆς τὸν κρότο. Τὸν κρούει μέσα στὰ σπλάχνα τοῦ τώρα ὡς τὸ φιλάργυρο ὅπου κρούει τὸ μάλαμμα στὸ σιδερένιο σεντούκι του.

Πρὶν ἀκόμη ὁ ἥλιος φανῇ στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ, ὁ Πέτρος ἐφάνηκε μὲς τὴ μέση τοῦ κάμπου. Ἦταν ἐκεῖ τὸ ἀμπέλι του.

Ἡ δουλειὰ ἀρχίνησε.

Ἡ ἀξίνα ἀλύπητα μπηγεται μέσα στὰ στήθια τῆς μάννας γῆς καὶ ἀλλάζει τὴν ὄψη τῆς. Ὁ ἥλιος τοῦ θειοστῆ χαρίζει ὀλίγη ἀπὸ τὴ λάμψη τοῦ στοὺς θαματοῦργό του τοῦ σύνεργου καὶ τὸ κάνει νὰ φαίνεται ἀπὸ μακριὰ σὰ διαμάντι θεώρατο πού θαμπώνει τὸ φῶς τοῦ ἄνθρωπου στέλλοντας χίλιες καὶ μύριες ἀχτῖνες.

Ἦρθεν ἡ ὥρα νὰ κἀμῃ τὸ πρόγεμά του καὶ ἀναπαύτηκε λίγο ὁ φοβερός δουλευτής. Τὸ μεσημέρι ἐπῆρην ὀλίγες χαψιές καὶ ἀρχίνησε πάλι τὸ δειλινὸ τῆς δουλειὰς τοῦ μὲ τὸ σκοπὸ νὰ μὴν τὴν ἀφίσῃ παρὰ μὲ τὸ τέλος τῆς μέρας.

1 Πολλοδούλης = πού ἔχει πολλές δουλειές (Ἑλληνικά: πολυάσχολος).

2. Ἀλλοῦ λέγεται: κασιανιά.

Ἀξαφνα κρότος παράξενος φτάνει σ' αὐτιά του καὶ φοβεροῦ μακρὸς φεῖδι παρουσιάζεται στὰ τραμασμένα τὰ μάτια του.

Ἡ στιγμή εἶναι φοβερή. Ὁ Πέτρος μήτε νὰ φύγῃ μπορεῖ, μήτε νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ ἓναν τέτοιο ὀχτρὸ ὅπου ἐμπλεξε.

Χρειαστὴ νὰ συλλογιστῇ, νὰ ἀποφασίσῃ, νὰ ἰσχυρωθῇ, νὰ χτυπήσῃ, καὶ ὅλα αὐτὰ εἶν' ἀνάγκη νὰ γίνουνε ἄψε σβύσε.

Προφτάνει κι' ἀρπάζει ἓνα στελεαρί ἀξίνας.

Ὁ πόλεμος ἀρχινᾷ. Οἱ δύο ὀχτροὶ πιάνονται.

Ὁ Πέτρος ἀρπάζει τὸ φεῖδι ἀπὸ τὸ λαιμὸ μὲ τὸ ἓνα τοῦ χέρι καὶ μὲ τὸ ἄλλο τοῦ χώνει στὸ στόμα ὅσο μποροῦσε βαθειὰ τὸ στελεαρί. Τὸ θεριὸ δὲν μπορεῖ νὰ δαγκάσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ Πέτρος σκληδώνει τὰ δύο τοῦ χέρια. Ἀλλοὺν τρόπο δὲν ἔχει νὰ τὸ χτυπήσῃ καὶ τὸ θεριὸ, ἂν καὶ ἔχει ἀκίνητο τὸ κεφάλι του, ἔχει ὅμως καὶ ὅλη τοῦ τὴν ζωὴ. Τώρα σηκώνει τὴ φοβερὴ τοῦ οὐρὰ καὶ μὲ ὅλη τὴ δύναμή του χτυπᾷ τὸν ὀχτρὸ του.

Ὁ Πέτρος βλέπει πῶς κιντυνεύει ἡ ζωὴ του καὶ ἄλλο δὲν τοῦμινε παρὰ μόνον ἡ δυνατὴ τοῦ φωνή. Αὐτὴ εἶναι τώρα τὸ ὑστερνό του τὸ ἄρμα καὶ ἡ ὑστερνὴ τοῦ ἐλπίδα.

—Σώστε με, χριστιανοὶ! Βοήθεια!

Κανείς δὲν ἀκούει.

Τῆς οὐρὰς τὰ χτυπήματα πέφτουν ἀπανωτὰ.

—Βοήθεια! Γλυτώστε με! ὁλοένα φωνάζει ὁ ἀπελπισμένος ξωμάχος.

Μὲ τὰ πολλὰ, ἓνας γείτονας ἀκούει κ' ἔτρεξε γρήγορα στοῦ πολέμου τὸν κάμπο.

Τὸ μαχαίρι ἰδοῦλεψε τώρα καὶ ὁ φοβερός δράκος ἐκομματιάστηκε.

Ὁ Πέτρος μᾶς ἐμεινε δίχως ὀχτρὸ.

Οἱ γείτονες ἐμαζεύτηκαν τώρα γιὰ νὰ ἰδοῦνε κι' αὐτοὶ τὸ συρνούμενο.

—Μωρὲ τί θεριὰ ἔχει ὁ κόσμος! ἔλεγεν ἓνας πού ἐλησμόνησε τὴ ζωολογία του... στὰ βιβλιοπωλεῖα.

—Μὰ κ' ἐμεῖς τί θεριὰ εἴμαστε! Τὸ συγυρίσαμε ὅπως τοῦ ἔπρεπε, ἀποκρίθηκεν ἄλλος.

—Ναί, μὰ νὰ δοῦμε τὰ ὑστερνὰ. Σὲ λίγο θὰ ἔχωμε δευτέρη βίζιτα. Θὰ μᾶς χαιρετήσῃ τὸ ταῖρι του.

—Τί θεριὰ κάμωμε τώρα ; Ἐβράδυσε κ' εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶμε στὰ σπίντια μας, εἶπεν ἓνας ἄλλος.

Ἐτοιμάστησαν ὅλοι τῶντονι ὅπως μποροῦσε καθεὶς.

Τὸν Πέτρο τὸν ἐκαθίσανε σ' ἓνα μουλάρι καὶ σ' ἄλλο ἐφόρτωσαν ἓνα καλάθι μεγάλο μὲ τοῦ φειδιοῦ τὰ κομμάτια.

Ἐξεκινήσανε ὅλοι μαζί.

Πρὶν ὅμως ἐμπουν στὴ χώρα, ἀκούστηκε ὁ λόγος πῶς ἓνας ἐσκότωσεν ἓνα φεῖδι. Δώδεκα ὀργιές μακρὺ(1) καὶ τὸν φέρουν καθάλα.

Ἄντρες, γυναῖκες, παιδιὰ, ἐμαζεύτηκαν ὅλοι στοὺς δρόμους πού ξέρανε πῶς θὰ περάσῃ καὶ τὰ παραθύρια ἐγέμισαν ἀπὸ πρόσωπα καθεὶς λογῆς καὶ καθεὶς ἡλικίας.

Τῶντονι ἡ συντροφιά δὲν ἔργησε νὰ φανῇ.

Τυλιγμένος σὲ ρούχα πύλλα, μισοπεθαμένος ἀπὸ τὸν ἀγῶνα πού τράβηξε καὶ ἀπὸ τὸ φόβο πῶς ἀπὸ στιγμή ὡς στιγμή θενὰ νοιώσῃ στὶς σάρκες δόντι φειδιοῦ, ἐπήγαινε μπρὸς ὁ φτωχὸς παλευτής τῆς ζωῆς. Δυὸ ἄνθρωποι τὸν ἐκρατοῦσαν γιὰ νὰ μὴ πέσῃ ἀπὸ τὸ ζῶ. Πίσω ἐρχότανε ὁ ὀχτρός του μὲς στὸ καλάθι βαλμένος, καὶ παραπίσω οὐρὰ ἀτέλειωτη ἀπὸ ἄνθρωπους περιέργους.

3. Ξωμάχος = ἐκεῖνος πού δουλεύει τὴ γῆ. (παλ. Ἑλλην. = γεωργός).